

NEPÜNK

Director și Șefredactor: Wasserstrom Sándor

REVISTA EVREIASCĂ

Redactor responsabil: Leitner Zoltán

Szervezzük meg az emigrációt!

Ma már don-kisotti szélmalom elleni harc volna az, ha tagadásba vennénk a zsidók létezését. Tudnánk érvelni olyképen is, hogy minden állam, amelyben a zsidók lojális dolgozó polgárok és az ország érdekeit mindenkor szemelőtt tartják, ne vegyék el zsidó polgáraik kereseti lehetőségeit. Azt is mondhatnánk, hogy mert ezeknek a zsidóknak sokszor tizedik generációig is ott éltek őseik is és konstruktív munkát végeztek, miért kelljen az utódoknak szedni a sátorfájukat és elmenni új hazát keresni? Hozhatnánk érveket, beszélhetnénk humanizmusról, emberi megértésről, jogról, igazságról: de ezek a szavak csupán vékony olajréteg az emberi lélek kiismerhetetlen oceánján. Azt hittük, hogy amiért ez a vékony olajréteg sima tükröt mutat, alul minden rendben van. Most kiderült, hogy olyan erők vannak még az emberi lélekoceánon, amely alaposan felkavarja az életet és a zsidóság létének gyenge kis sajkáit úgy dobálja, hogy az sokhelyütt már fel is fordul és a rajtaevők elmerülnek a gyűlölet tengerében. Ahol pedig még tartják magukat, a vihar minden pillanatban összetörheti őket. Az a vihar, amelyet mesterséges és nem természeti erők idéztek elő, alantas emberi indulatok, mint gonoszság, irigység és a többi sokszor hibáztatott emberi erénytelenségek.

De mindezekre a régi érvekre nem hivatkozhatunk, mert idejüket multák. Ma már csak azt tehetjük, hogy szembenézünk az eseményekkel. Nem kiáltjuk és nem káromoljuk, amiért kitör a vihar, hanem tárgyaljunk nyugodtan arról, hogy miképpen meneküljön a zsidóság el és hogyan és hol várja meg a vihar végét?

Mindinkább felmerül a romániai sajtóban is az a kívánság, hogy a zsidóság egy része valóban foglalkozzék az elvándorlás gondolatával. De ha bárki is, nemcsak nálunk, hanem más országokban is, komolyan neki indul, hogy szedje gyermekeit és cök-mókját, akkor megdöbben senki arra, hogy mindenekelőtt nincsen eszme, aki segítségére volna ebben az ujtotton keresésben. Ha szegény ember, aki mindennapi kenyéréért küzd (és ilyen a legtöbb), az nem tud konzulátusokat járni és ha megindítja a levelezést, az egészen bizonyos, hogy megfenelek. Nincsen egyetlen szerv sem, amely megmondaná, hogy miképpen juthat valaki bármely amerikai, afrikai, vagy ázsiai országba? S hogy ebben a zsidóság maga is bűnös, legeklatánsabb példa, hogy a Palesztina részére adott ugynevezett tőkés-certifikátok egyrésze kihasználatlanul fekszik, mert ha akad is valaki, akinek van ezer fontja, nem tudja, miképpen fogjon hozzá a művelethez. A zsidó alapok sok milliót szednek össze Erdélyben, de annyi fáradságot nem vesznek maguknak, hogy va-

lahol hivatalosan, részletesen megmondják, hogy az ilyen, esetleg távozni akaró „tökösek” miképpen juthatnak Palesztinába. Arról nem is beszélünk, hogy hiába van legalább harmincezer zsidó fiatalember Erdélyben, akik Palesztinába bármelyik percben szívesen mennének, de ezeknek alig tudnak tíz-husz certifikátot szerezni.

A zsidó ember, aki a maga ügyeit leginkább jól intézi, amikor szervezni kellene, akkor sokszor csődöt mond képessége. Amikor látja már, hogy a legközvetlenebb és saját létét is érdeklő veszély is, — ante portas — akkor sem ébred arra, hogy sok szem többet lát, sok kéz sokat alkothat együtt.

Mit kellene tenni?

Mindenekelőtt és legelső sorban az erre hivatott zsidó intézmények szervezzék meg azt a „felvilágosító hivatalt”, amely bárkinnek, aki hozzáfordul — megmondja, hogyha el akar indulni a világba és van tízezer leje, vagy tízmillió leje, hova mehet, melyik az út, amelyen, ha elindul, célhoz is ér. Altitson fel a romániai zsidóság egy ilyen emigrációs irodát, kapcsolatosan azzal a nagy hágai Wolff-féle kolonizációs tervvel, amely már felállította Londonban központi irodáját és az első komoly kezdeményező lépést. Ennek azután szoros kapcsolatokat kell majd fenntartani egyrészt a román hatóságokkal, másrészt azoknak a külföldi államoknak követeivel és konzuljaival, amely országok felé az emigráció egyáltalán lehetséges. Ha például Rhodéziát valóban adnák

az angolok, (eddig majdnem minden, amit mondtak — később visszavontak,) akkor tudni kellene, mi van Rhodéziában, merre lehet indulni és ezek az irodák minden nagyobb centrumban az érdeklődők rendelkezésére kellene álljanak tettel és tanáccsal.

Ismerjük el, hogyha nyugalmat akar Keleteurópa zsidósága, akkor „le kell csapolni” egyrészt és többszáz ezer embernek menni kell. Nem volnánk cionisták és nem hordanánk szívünkön Palesztina sorsát, ha nem azt mondanánk, hogy amíg lehet és amennyit lehet, — csak Palesztinába! Akármilyen módon. Hogy miért? Mert miért szóródjanak széjjel még jobban a zsidók? Miért legyen igaza annak a lengyel képviselőnek, aki azt hirdette, hogy „arányosan” a világ minden részébe el kellene osztani a zsidókat. Mi tudjuk már, hogy az ilyen „arányosság” sem oldaná meg a zsidókérdést. Példa erre Itália. Ott körülbelül annyi zsidó van, hogyha arányosság megtörténne, akkor az 44.000 zsidó otmaradna. És mégis kergeti, üzi, hajszolja a saját benszült kultúrát zsidóságát. Nem széjjelszórni kell a zsidóságot, hanem koncentrálni a régi Erec Jisraélben. De mert az „idők parancsa” sürget, keresni kell másutt is területeket. Ez a keresés és a felvilágosítás, sőt még a bonyolítás is a zsidó világhözösség kötelessége. Váltakoztak az idők és a hitközségek. Irodák, cionista és egyéb szervezetek át kell hangolják magukat eddigi tevékenységük fenntartása mellett ilyen irányban is.

Ez azonnali program kell legyen, csak akadjanak minél előbb rátermett férfiak, akik az emigrációs-kérdést helyes mederbe terelik és fejtelenség helyett rendszeres munkát kezdeményeznek.

Az emigrációs irodákat fel kell állítani, nem holnap — hanem még ma!

Wolf holland bankár terve:

Egy millió zsidó család kitelepítése Európából

London. — Miron C. Taylor, az államközi menekültügyi bizottság amerikai elnöke, George Rubblee, az államközi hivatal igazgatója tárgyalta Daniel Wolf ismert holland bankárral, aki Hágában megalakította a „Nemzetközi Zsidó Kolonizációs Társaságot”. A társaság terve az, hogy megfelelő tőkével egy millió keleteurópai család kivándorlását teszi lehetővé tengerentúli területekre.

A terv lényeges része, hogy eljuttatja a zsidó tömegeket azokra a területekre, amelyeket a nemzetközi szervek és az egyes kolonizáló nagyhalalmak rendelkezésre fognak bocsájtani. Daniel Wolf már felvette a tárgyalások fonalát angliai zsidó és nemzsidó mértékadó körökkel és az amerikai Joint is kijelentette már, hogy megfelelő módon bekapcsolódik a tervbe. 400 millió holland forint (50—60 milliárd lei, tehát cirka annyi, amennyi hadisarcot kell fizessenek a német zsidók), aránylag nem olyan összeg, amit fel ne tudna hozni a világ zsidósága, ha ezzel valóban egy millió zsidó családot kiment a középeurópai és keleteurópai szorongatta-

tásból, megalázásból és kifosztásának egyszer és mindenkorra véget vet.

A kolonizációs társaság már fel is állította Londonban a központi irodát, amelynek élén Max Hartog képviselő áll. A hágai alakuló ülésen a társulat megválasztotta végrehajtó bizottságát és ideiglenes igazgatósági tanácsát. Ennek tagjai: Wolf Danielen kívül I. Schmutzer-Utrecht, a hollandiai katolikus szervezetek képviselője, prof. B. Schriecke, kolonizációs szakértő, H. V. van Leuwen és S. van Zwanenberg holland nagyiparosok. A bizottságnak még Czalet és Hartog angol képviselők, Bezalet francia és Ruskin amerikai szenátorok is tagjai. Már foglalkozott is a bizottság a menekültek elhelyezésének kérdésével és kijelentették, hogy elsősorban Palesztina jöhet számításba és csak azután a többi területek.

A terv a nyugati zsidóság körében nagy szimpátiának örvend és lehetséges, hogy ez a most felmerült nagyszabású Wolf-terv valóban közelebb viszi a zsidóság kivándorlásának kérdését a megvalósuláshoz.

Hatmillió kelet-európai zsidó szavalókórusa

Szabad bevándorlást kell követelni Palesztinába, nemcsak a gazdagok, hanem a szegények számára is

Amikor a megboldogult Peel lord elnöklete alatt kiküldött angol királyi bizottság visszatért annakidején Palesztinából és Londonban folytatta a kihallgatásait, többek között maga elé idézte a „Jewish Agency” jogügyi osztályának vezetőjét, dr Leonard Steint, hogy mondja el ő is, mi panaszk van a zsidóknak a mandatárius kormányzat ellen. Vallomása során dr Leonard Stein elmondotta, hogy a palesztinai kormány nem adott földet a zsidóknak a hatalmas állami tartalékokból, holott az araboknak adott. Erre a bizottság Drummond nevű tagja félbeszakította dr Steint:

— Követelték önök a kormánytól, hogy adjon állami földeket a zsidóknak is?

A kérdés alighanem váratlanul érte a kitűnő jogászt, mert hebegni kezdett és azt válaszolta többek között, hogy a „Jewish Agency” azt hitte, hogy a kormánynak kötelessége földet adni a zsidóknak. De Drummond bizottsági tag nem elégedett meg ezzel a kitérő válasszal és megismételte a kérdést:

— Előfordult-e legalább egyszer is, hogy önök földet követeltek volna a kormánytól?

Dr Leonhard Stein megint nem adott egyenes választ:

— Azt hittük, hogy a kormánynak a kötelessége.

Sir Drummondot ez a kitérő válasz kihozta a sodrából és az asztalra csapva szólította fel a „Jewish Agency” jogi szakértőjét, hogy adjon határozott választ. Mire dr Stein kénytelen volt beismerni, hogy a „Jewish Agency” egyetlen egyszer sem követelt földet a zsidó kolonizáció részére a palesztinai kormánytól.

— És miért nem követeltek?

— Mert mi azt hittük...

A királyi bizottság tagja bosszusan szakította félbe a kitűnő jogtanácsost:

— Azt hinni és követelni nem mindegy.

Leonhard Stein a kihallgatása során még egy ízben jutott kellemetlen helyzetbe. Amikor arról beszélt, hogy a palesztinai kormány sorozatos cselekedetei nagy elkeseredést váltottak ki a zsidó nép körében, maga Peel lord szegzett neki egy kérdést:

— És miért nem robbant ki ez az általános elégedetlenség valamilyen elementáris tiltakozásban, vagy meg nem tagadható követelésben?

A „Jewish Agency” jogi képviselője nem tudott válaszolni erre a kérdésre sem. Hallgatott. És az angolok mindent megértettek ebből a hallgatásból. Megértették, hogy a zsidó nép nevében fellépő „Jewish Agency” az egész országépítési politikában ezt a vonalat követte. Mindig azt hitte, azt várta, hogy a mandatárius kormány önmagától fogja teljesíteni a zsidó népnek azt a követeléseit, amelyet a „Jewish Agency” sohasem mondott ki hangosan. És mert a közmondás szerint is, néma gyermeknek az anyja sem érti meg a hangját, a zsidó nép semmit sem kapott meg abból, amire joga és szüksége volt és amit bizonyára meg tudott volna kapni, ha — mint az angol királyi bizottság csodálkozó meglepettségéből megállapítható, — követelte volna. Lehet, hogy nem kapott volna meg mindent, vagy nem adtak volna meg neki mindent egyszerre, de kétségtelenül többet kapott volna, mint amennyit elért a „jó fiú” szerepében.

Annyi elszalasztott alkalom után ma megint sorsdöntő fordulat előtt áll a zsidó Palesztina ügye. Az európai állapotok odáig érlelték a dolgot, hogy nagyon sok zsidó komolyan foglalkozik a Palesztinába való kitelepülés gondolatával, de lépten-nyomon a következő kérdést szegzik az ember mellé:

— De hogy lehetne kijutni? A szegény embert nem engedik be, a gazdag viszont többnyire nem akar menni.

Ez azonban csak félig-meddig helyes meglátása a problémának. Először is ma már a vagyonosabb, vagy jómódu zsidók is gondolnak a kivándorlásra és előkészületeket tesznek ebben az irányban. Másfelől azonban igaz, hogy a kisebbségi tömegesebben már nem juthatnak be Palesztinába, miután a hivatalos cionista politika a szabad bevándorlás jogát évekként ez-az szó nélkül feladta és azóta sem követelte vissza.

Mégis, hogyan fognak kijutni azok a százezrek, akik Európából el akarnak menni?

A földkérdés fentebb ismertetett példája megmutatja az utat a megoldás felé. Maguk az angolok mutatták meg az utat. Követelni kell. Ha csak egy-egy ember követeli elszigetelt módon és öleletszerűen, a követelésnek nem lesz eredménye. Ha többen követelik a szabad bevándorlást, de rendszer nélkül és szervezetlenül, önmaguk között a kávéházban, ennek sem lesz gyakorlati haszna. Arra kell törekedni, hogy mindazok, akik hi szeretnének jutni Palesztinába, együttesen és egyszerre juttassák kifejezésre minél hangosabban ezt a követelésüket. Ezt azonban csak szervezéssel lehet megvalósítani. Meg kell teremteni a hatmillió kelet-európai zsidó közös instrumentumát, amely óriási szavalókórusként harsogja a világot fülébe:

— Nyissátok meg Palesztina kapuit!

— Nyissátok meg Palesztina kapuit!

— Szabad bevándorlást!

— Szabad bevándorlást.

Hatmillió embernek ezt a szavalókórusát mindenki meg fogja hallani. És ha első szóra nem is lenne abszolút eredménye ennek a követelési formának, a hatmillió szavalókórus addig fogja ezt ismételni, addig fogja felfokozni a hangját, amíg lehetetlenség lesz elzárkózni a követelés teljesítése elől. Az, hogy az illetékesek elzárkózzanak a hatmillió kelet-európai zsidó követelése elől, annál nehezebb lesz, mert a zsidó milliókkal egyidejűleg az amerikai Egyesült-Államok, Románia és Lengyelország kormányai maguk is egyre sürűbben hangoztatják Anglia és a népszövetségi államok előtt, hogy az európai zsidókérdést — a sok komolytalan kísérletezés után — most már valóban és alaposan meg kell oldani.

Igy egészíti ki és támasztja alá az érdektünkben eljáró államok diplomáciai akcióját a zsidókérdés megoldásában elsősorban érdekelt hatmillió kelet-európai zsidónak a hatalmas szavalókórusa.

A diplomáciai akció már folyamatban van. Roosevelt amerikai elnök egy új nemzetközi konferencia összehívását sürgeti Angliától. Románia ezúttal már harmadizben veti fel a kérdést, hogy a népszövetségi államok fogjanak hozzá a zsidó-probléma konstruktív és emberi megoldásához. Lengyelország állandóan tárgyal a zsidókérdés nemzetközi megoldásának előkészítéséről.

TRE TORN

világmarkás

HÓCIPOK

CSIZMÁK

kaphatók

REICHARD

cipőáruházban

Most tehát meg kell mozdulniok maguknak a zsidóknak is, hogy megteremtsék azt az óriási szavalókórust, amely szabad bevándorlást követeljen Palesztinába minden zsidó számára, aki menni akar.

Ez a hatmillió szavalókórus lesz a kelet-európai zsidóság Cion-konventje, amely január végén, vagy február elején fog összeülni Varsóban. A konventre minden zsidónak el kell küldenie a maga képviselőjét. A konvent-képviselők közeli választásaiban minden 18 éven felüli zsidónak részt kell vennie, hogy a Varsóban összeülő delegátusok valóban a hatmillió kelet-európai zsidóság nevében tudják majd világgá harsogni:

— Nyissátok meg számunkra Palesztina kapuit!

Ha így lesz, Palesztina kapui meg is fognak nyitni. Nemcsak a gazdagok, hanem a szegények számára is.

DIAMANT ELEMÉR.

Segítség!

Az erdélyi zsidóságnak is ki kell vennie részét abból a segélyakcióból, amely megindult a németországi menekültek érdekében. Sokan a szerencsétlen üldözött zsidók közül erre felé is eljutottak, hogy innen továbbmenjenek végleges letelepedés helyük felé. Ezek a boldogtalan, hazátlan emberek, akik ruha és élelem nélkül jutottak ide, sürgős támogatásra szorulnak. Élelmezni és felruházni kell őket. Gondoskodni kell továbbutazásuk lehetőségéről. Meg kell mozduljon a legközbonyosabb zsidó szív és adni kell, adni sokat és azonnal!

Tekintettel a rendkívül fontos és nemes célra, felkérjük lapunk olvasóit, hogy juttassák el pénzbeli vagy természetbeni adományokat minden város hitközségeihez, vagy lapunk kiadóhivatalához, (Oradea, str. Miron Pompiliu 8, telefon 24-40), amely szívesen továbbítja azt a kellő helyre a legjobban rászorultaknak. (Ha nagyváradiak adományoznak, úgy telefonon beszélhetnek és elmegy az adományokért a segélybizottság megbízottja.)

FOLYTATÓLAGOSAN KÖZÖLJÜK felhívásunk nyomán szerkesztőségünkbe érkezett adományok jegyzékét: Sallai Ernő (Temesvár) 500 Lei, József Mártonné gyűjtése (Bobota) 610 lei (adakozták: Manás R. 50, Grosz 50, Weisz-100, Grosz 70, József J. 100, József M. 100, Helperin 50, Jónás 40, Mayer 50.) Ort. zsidó hitközség (Viisoro, Egerbegy) 400 lei, Havas Emánuel (Huedin) 300 lei, Fürst Ferenc (Odorheiu) 200 lei, Citrom Hermann (Odorheiu) 200 lei, O. A. (Belényes) 100 lei és ruhaneműk. S. S.-né (Belényes) 200 lei.

A pozsonyi kitértek

Egyszerre három országban is készülnek úgynevezett „zsidótörvények”. Lassankint mindjobban a gettó felé haladunk. Hol gyorsabb, hol lassabb tempóban. De nem is a középkori gettó felé, hanem a legrégebbek irányában, amely még azokat a „jogokat” sem adná a zsidóknak, amit a középkori lovagok nagykegyesen megengedtek. Azok csak időnként vették el a zsidók pénzét és még hagyták is nekik. A mai korban az egészet el akarják venni.

De ne kalandozzunk el messzire. Lássuk csak, hogyan akarják az egyes országok ezt az új „zsidómentes” korszakot megrögzíteni. A „végcél”-ban kevés a differencia. Csak legfeljebb hogyan és milyen módszerrel?

Például a szlovákok nem fajkérdés alapján állanak. Nem fajkutatók, mint a németek. Hogy mi az oka ennek? Ne kutassuk. A szlovákok szerint minden keresztény egyenlő jogu lesz a többiekkel. A zsidókra természetesen más rendelkezések lesznek.

Mi történt erre? A pozsonyi zsidóság körében erre megindult a „súlyedő hajóról patkányként való menekülés”. Otthagyják a zsidóságot, pedig milyen naivitás azt hinni, hogy ezzel sorsukon — tartósan — segíteni tudnak. Mert mi történik? Ha egy-két zsidó megteszi? Akkor a régi talmudi elv szerint „bof! b'sisim” eltűnik a tömkelegben. De ha egyszerre ezerötszáz vagy még több zsidó tömegdtérést csinál és továbbra is „megszállva” tartják a gazdasági pozíciókat, akkor jön rövidesen egy másik rendelet, vagy törvény, amely azt mondja majd, hogy vissza az egész! Faji alapon állunk. És akkor a pozsonyi ezerötszázak — ha igaz az egész fantasztikusnak látszó híradás — ott fognak állni az eldobott zsidósággal és a reménytelen új helyzetükkel, amiért sem itt, sem ott nem sajnálja majd őket senki. Mi újra és ezerszer azt mondjuk:

Amióta a világ áll..

Alistál: tekintélyes hitközség volt még 65—70 évvel ezelőtt, ma már jelentéktelen, mert az emberek mind Szerdahelyre költöztek, ahol jobb megélhetés lehetősége kínálkozott.

Nos, hetven évvel ezelőtt még számottevő hitközség volt Alistál; volt temploma, rabbija s a többije; sok nevezetessége is volt a szent hitközségnek, de legnagyobb nevezetessége kétségkívül Steinbergné asszony volt, akit a parasztok: Boronánának hívtak — kitudódik mindjárt, hogy miért — a zsidók pedig röviden: Müme Rézl-nek szólították, ha vele dolguk volt.

Müme Rézl „sádcéhnesztin” házasságközvetítő asszonyság volt, ezért mondták Boronánának a parasztok, mert nagyszerűen összehozta a párokat, nevezetessége pedig az volt, hogy kevésbé anyagi haszonért, inkább lelkesedésből foglalkozott sádcéhnesszal. Hogy azért nem utasította vissza, ha úgy a völegény családja részéről, mint a menyasszony hozzátartozóitól bizonyos jutalomban részesült, az nem von le érdemeiből semmit.

Chalhámajéd Szükszkor Müme Rézl Pozsonyban volt, ahol végigjárta rokonait: hogy vagytok? Egyik távoli rokona, özvegy Grószné, nagy soppánkodással fogadta, mondván:

— Hát hogy legyünk drágaságom? Fájdalom, sehogysem vagyunk. Egyetlen fiam, az Isten tartsa meg, már a nyáron lett „zu Gutn” huszonöt éves; a jesztván csodákat beszélnek a fiuról és...

— No, mit és... és...?

Electa Dorobanțul

a Dorobanțul posztógyár készítményei,

kérje vásárlásainál szöveteinket

a garancia pecséttel

nem lehet dezertálni. Akit a sors azzal jutalmazott (vagy büntetett?), hogy zsidó legyen, vállalja a martiriumot. Mi még azt sem mondjuk, hogy „büntetett”. Vállaljuk, mert bizunk abban, hogy talán isteni ujjmutatás az, hogy ebből a viharzónából annyian menjünk, ahányan csak tudunk, mert amikor jön a nagy világkatakizma, akkor mi valahol másutt leszünk. De az ezerötszázak, meg a pesti dezertőrök itt lesznek és örökre itt is maradnak..

Dráma vázlat. Irtá: az Élet

Nevekkal szolgálunk és adatokkal. Ne künk a mai időkben nincsen idők és főleg nincs idegünk ahhoz, hogy „drámát” faragjunk a történelekből. Talán majd később, amikor — remélhetőleg — nyugalmasabb idők jönnek a zsidóságra.

Schwartz József váradi rabbi mondja el, akinek fiúvere irtá meg ezt a történetet Londonból. Hull városában akció indult meg, hogy az ott levő azylumból az odaérkezett zsidó gyermekek otthonhoz jussanak és akik Németországból jöttek, szülőkre találjanak.

— ... és még mindig nem kapott rabbónest (rabbiállást). Mert jól tudja drágaságom, hogy ez hogy van. Ha meghal valahol egy Róv (rabbi), a fiát választják meg helyébe, s ha nincs fia, csak lánya van, a veje kerül a helyére.

Ebben a pillanatban a zseniális Müme Rézl már kész is volt a maga nagyszerű teróvel, mely kettős célt volt hivatva, hogy szolgáljon. Megnyugtatta Grószné és azt mondta:

— Csak sohse soppánkodjék édesem. Ha a Legfelsőbb is úgy akarja, a maga fia már most Chanukára rabbónest kap.

— Hol, hol? — kérdezte Grószné.

— Hát hol? Nálunk Alistálon, édesem. Az öreg Róv, Isten nyugosztalja, meghalt és se fia, se férjes lánya nem maradt. A maga fia lesz az alistáli rabbi és mondom, már most Chanukára, édesem.

— Ómén — mondja jámborul Grószné.

Müme Rézl erre hazautazott, megvárta, hogy elmuljon az ünnep és csak a Sábosz Berésisz követő vasárnapon látogatta meg a rasekólt, akinek édes, szép eladó lánya volt. És nem ok nélkül ment hozzá éppen Sábosz Berésisz után való vasárnap, mert a rasekól Szimchasz-Tajrókor chószon maftir volt és Sábosz Berésiszkor nagy traktát csapott a házánál, tehát az utána való napon is nagyon jókedvű volt.

— No, mi jót hozott Müme Rézl? — kérdezte barátságosan az elnök ur.

— Nézze, drága prézesz ur — kezdte Müme Rézl a beszédjét — „amióta a világ áll” még nem mult el Sábosz Chanuka itt a kileben, hogy mace sábosz kajdes ne lett volna itt valahol eljegyzés.

Megjelentek a jobbmodu szülők is, közöttük egy Engelstein nevű hull-i kereskedő feleségével együtt. Körülnéztek a szerencsétlen apróságok között és kiválasztottak maguknak egy tízéves fiúcskát, akit adoptálni akartak, hogy azután felneveljék. A kistiunak megfogták gyöngéden a kezét, hogy elvigyék magukhoz, de a gyermek keservesen el kezdett sirni. Amikor érdeklődtek, kiderült, hogy egy kis leánytestvérkéje is vele van, akitől nem akar megválni. Engelstein házaspárnak annyira megesett a szíve a két gyermekben, hogy rövid tanácskozás után elhatározták, hogy a kislányt is magukhoz veszik. A két gyermek boldogan tért nyugóra az új otthonban, de amikor reggel lett, a gyermekek mellé adott leány jelentette, hogy a két gyermek keservesen sir az ágyban. Ijedten ment be hozzájuk az asszony és nagy sirásrivás között elmondották a gyermekek, hogy a falon függő képben saját nagyszüleikre ismertek rá. Ugyanilyen kép függött náluk is a szobában.

Kiderült, hogy tipikus zsidó tragédia ez. Valamikor évtizedekkel ezelőtt valamelyik

Tavaly a chevragábe fia Reb Binjumen Zév Lederer lányával, tavalyelőtt Reb Náftóle Grün lánya a szerdahelyi tüveköl fiával, most három és négy éve...

Itt megszakadt a bőbeszédű asszonyság; az „amióta a világ áll” szóval mégis csak elbetette a sulykot. De az elnök ur ezen nem akadt fenn; mosolyogva kérdezte:

— Mennyiben tartozik ez rám, Müme Rézl?

Müme Rézl bizalmaskodva nevetett.

— „Efszer” magának nincs szép eladó lánya, akit chüpe alá szeretne vezetni? Van egy nagyszerű pártim a részére.

Goldhammer elnök ur sejtette, hogy az asszonyság látogatása ennek szól és első szava Müme Rézlhez ez volt:

— Még nem kérdezem az illető nevét, csak arra kérek választ, vajjon jichesz-e?

Itt álljunk meg egy pillanatra: vajjon jichesz-e? Ez a kérdés élénk világot vet a régiekre. És tegyük hozzá: gyönyörű világot. Egy gazdag bankigazgató fia, ha csak pénze van, még korántsem „jichesz” a zsidók szemében, ahogy még nem jichesz csupán azért egy fiú, ha az édesatyja mondjuk, kormányfőtanácsos. Jichesz az, akinek felmenői sorában a zsidó tudományok hírességei, elismert nagyjai vannak. Akinek atyja vagy nagyatyja rabbi vagy dájjen vagy egy híressé vált műnek a szerzője volt, az jichesz. És minden jó zsidó apa szerencséjének tartotta, ha lányát egy jichesznek adhatta.

A rasekól első kérdése tehát nem az volt, van-e vagyona, jó üzlete a fiúnak, hanem azt kérdezte legelőbb is, vajjon jichesz-e?

— De még micsoda jichesz! — felelte Rézl néni.

pogromos lengyel, vagy orosz kisvárosból szerteszóródott egy zsidó család. A világ négy tája felé. Az egyik leány Németországba került, a másik Angliába ment férjhez. Most a Németországba letelepedett család el kell kergetse gyermekeit hazulról, mert a pogrom-hullám odajutott. Angliába küldötte a tízéves szöke fiút és a nyolc éves szegény zsidó leánykát. Kiderült, hogy saját testvéreinek gyermekei kerültek a hulli kereskedő házába. A rejtendő számumban két szerencsétlen zsidó porszem. Eldobta őket a vihar, de véletlenül jó helyre kerültek. Azután már fűzhetnének tovább a történetet. Ha végzetesen elkerül egymástól a fiú és leány és husz év múlva, nem tudva egymásról, még össze is házasodnak. De ez már fantázia. A valóság is elég áramai. Majd írhatnak róla regényt, vagy drámát. De szerzője nem lehet más, mint a mai tragikus élet, a zsidóság világra szóló nagy tragédiájának egy szomorú epizódja.

Ugyebár, most nem általánosítanak

A dolog lényegéhez nincsen semmi hozzáfűzni vagy elvenni valónk. Egy katolikus papot, aki a keresztény magyarság erdélyi lapjának vezetője, letartóztattak a határon, mivel kompromittáló adatokat találtak táskájában. A hatóságok dolga az ügy és mi nem kommentáljuk az esetet, csak egy szempontból. Képzelmük csak el, hogyha egy hitközségi metszőt fogtak volna így el. Jött volna a sajtó és hangosan kimondta volna azt, ami nem igaz. Még pedig azt, hogy az inkriminált tettet nem az a zsidó követte el, akit lefogtak, hanem a zsidóság. A zsidóság: en masse. Tehát én is, meg te is olvasó bűnös vagy abban, ha egy gyáros csempész és véletlenül zsidónak született. A zsidóság, mint olyan egyetemlegesen lesz a vádlottak pajára ültetve, ha egyetlen tagja is követ el valamit.

Lássuk most adott esetben az érem másik oldalát. Senkisé meg fogja most azt merészelni mondani, hogy minden katolikus pap bűnös abban, amit egy elkövetett. És ez a helyes is. Mert bizonyos, hogy egy ember hibájáért nem lehet felelősségre vonni a

többi. Meg azt sem fogja senkisé megmondani, hogy az egész magyarságot kell büntetni, mert valaki kompromittáló iratokat akart átvinni a határon.

Most, amikor eklatáns példa van erre, nem magunknak zsidóknak mondjuk ezt, hanem azoknak a magyaroknak és románoknak, akik olvassák lapunkat: ne általánosítsanak. Egy zsidó bűne nem mindnek a bűne, viszont egy zsidó erénye nem mindnek az erénye. Ha egy zsidó bűnt követ el, büntessék meg, ítéljék el, de a zsidóság azért en masse ártatlan. Viszont mi sem általánosítsunk, mi sem tartjuk irredentának a „katolikus papságot” és nem irredenta az erdélyi magyarság, mert van egy ember, akit elfogtak.

Ennyi hozzászólásunk volna az üggyhez, sem több, sem kevesebb.

Grätz Gusztáv tragikus vallomása

Létezett Magyarországon évtizedeken át egy Német Népművelődési Egyesület, amelynek elnöke régidők óta Grätz Gusztáv volt, aki Magyarországon nyugalmazott külügyminisztere és egyik igen tekintélyes közéleti férfia. Most lemondott erről az elnökségről és indoklása mélyen bevilágít abba a szomorú jövőbe, amelyet bizonyos tényezők vagy nem akarnak meglátni, vagy nem tudnak rajta segíteni.

Grätz Gusztávot már régen támadják a német lapok. Hogy miért? Mert német fajisága dacára meg volt elégedve eddig azzal a kulturális misszióval, amelyet szervezete kifejtett. — Most azonban a pángermánizmus bontott zászlót és mérsékelt, megértő politikáját valami egészen szudeta-izü szervezkedés váltotta fel. Önkéntes munkaszolgálatot, mezőgazdasági iskolákat vezet be és óvodától—középsiskoláig fogja a német oktatást szervezni.

Grätz Gusztáv lemondásával kapcsolatosan nyilatkozott is. Csak néhány mondatot ragadunk ki ebből a nyilatkozatból: „A magam személyében a magyarországi németiség egy csoportjával éles ellentétben álltam és állok ma is. Ez a csoport külföldről kapja a szervezkedés céljaira az anyagi eszközöket

és ezért egész magatartására külföldi tényezők akaratának és irányításának nyilván nagy befolyása van.”

Ezt mondja nyíltan Grätz Gusztáv, ami „fordításban” így hangzik. A németek pángermán irredentája olyan méreteket ölt, amelyet ő nem fedezhet. Sok pénz jön Berlinből erre a célra és Grätz Gusztáv látja, hogy ebből még nagy bajok lesznek Magyarországon. De mert ez a közhangulat és mert ő idős ember, nem tehet egyebet, minthogy félreáll.

Ha meg is engedi az állam ezt a szervezkedést, ez jót nem hozhat. Ő hiába szólalt fel ellene, hangja pusztába elvesző szó, amelyet a nagy zürzavarban nem hall már senkisé, legkevésbé a felelős tényezők.

„Magam is hovatovább úgy éreztem, mintha zavaró lettem volna a Magyarországi és Németország közötti összhang megővására irányuló fáradozásban.”

Ez a szerep nem volt neki kedves, de megtette mindaddig, amíg ezzel a magyarság és németiség együttes érdekeit szolgálta volna. De mert a „Volksbund” megalakulásával és annak legalizálásával a magyar kormány is állást foglalt ebben az ügyben, ezért Grätz Gusztáv szerepe „reménytelen” lett.

Végül azzal fejezi be nyilatkozatát, hogy bárcsak ne igazolnák aggályait az idők és az események.

Mi csak annyit tehetünk még hozzá. Az ilyen régi kipróbált, toleráns igaz kulturális igényeket is kielégítő államférfiaknak vissza kell vonulni, mert nem bírják nézni, hogy a guruló márkák hogyan mértelyezik meg a magyarság keretei között élő németiséget, hogy majdnem egy új szudeta-kérdéssel kezdje meg harcát a Dunántul és más területek megszerzése érdekében. Grätz Gusztáv jól lát, de mit ér az, ha az illetékesek vakok és süketek...

— KÉT SEBESÜLT ZSIDÓ MEGHALT. (Jeruzsálem). Mendel Dudik 26 éves a haifai technikai főiskola hallgatója, akit egy arab megtámadott, meghalt a Hadassá-kórházban. — Zwi Haberman 22 éves tejkihordó, akit október 23-án Mekor Haim mellett két arab megsebesített, meghalt a Hadassá-kórházban.

lelkesen. Atyja a pozsonyi Brill-Sülnek maggidja (hítségőke) volt, atyai nagyatyja dájen volt Malackán, anyai nagyatyja pedig, Reb Jiszoszchor Beer Mikulás, a világhírű „Mincho Oni” mű szerzője és Liptószentmiklóson rabbi volt.

A második kérdés, mely Reb Avromot, az elnököt, leginkább érdekelte, az volt, vajjon vallásos-e az illető? Nevére még mindig nem volt kíváncsi. Rézl néni telkesedésébe most a humorosság néhány mézcseppje keveredett. Szeretlénkedve felelte:

— Hogy vallásos-e? Mit mondjak magának, roshákóllébn? Egy egész „Sajmré-dász chevre” együttvéve nem oly vallásos, mint az a fiú.

Reb Avrom nagyon meglepődött bőlintott. Jiches is, vallásos is, rendben van. Harmadik kérdés pedig az volt:

— Kenn er lernen?

Ha magyarul írnam le ezt a kérdést, „tud-e tanulni” az a fiú? akkor elvesztené a maga sajátos zamatját, de félig németül, félig jiddis nyelvben leírva, rajta marad az ősereditéség himpora.

— Éb er lernem kenn, Reb Avrom-lébn? — felelte kérdéssel az asszony. — A pozsonyi Rebbe, a Kszáv Szajfer, Isten tartsa meg, azt mondja, hogy olyan bócherja még nem volt. Már hitták is Köpcsenybe rabbinak, gazdag lányt is ígértek neki aszszonyul, de ő visszautasította a meghívást, mert „voie in Peerek stéht”, nem akart olyan helyre menni lakni, ahol nem buzog a Tóra szent forrása. Köpcsenyben egyeillen ben tajre sines.

— Annál több van itt Alistálon! — káltott fel nagy örömmel az elnök ur. És most már megmondhatja, Müme Rézl, hogy hívják azt a pozsonyi bócherit?

— Már merénüja is van, Kszáv Szajfertől kapta és ez nagy szó — vezette be Müme Rézl a választ és csak azután felelt a kérdésre: — Reb Limpen Grósz maggid, Isten nyugosztalja, volt az atyja, őt magát meg a szentmiklósi után, Jiszoszchor Beernek hívják.

— Jiszoszchor Beer Grósz, hiszen azt ismerem! — kiáltott fel másodszer is a rasekól. — Fiam együtt tanult velem, onnan ismerem. Nos, édes Müme Rézl, Alistálnak mindenképpen nyereség lesz, ha ide kapjuk Róznak azt a Grósz fiút, a többiről pedig egyelőre egy szót sem.

A többiről, ez a sidach — gondolta Müme Rézl sürün pislantva. Mert hát jól olvasott az elnök ur lelkében. Előbb Róvvá akarja megválasztatni a fiút és csak azután hozzáadni a leányát; ha megfordítva történik, még a szemére vethetik, hogy vejének akarja a róvságot.

És a hitközség főembereivel történt előzetes megbeszélés után levél ment Pozsonyba a fiúnak, hogy Sábosz Vájisláchrá szívesen látják egy drósóra. A hitközség mechabedolja (tiszteli meg) a drósóval, tehát feltétlenül jöjjön, Reb Jiszoszchor; nálam fog lakni és étkezni, írta neki ugy melleleg az elnök ur, de Reb Avrom nagyon jól tudta, hogy ennek a melleleges megjegyzésnek mi célja van. Féntek este és szombat délbén közös asztalnál fognak ülni a fiatalok, a megválasztandó Róv és az ő lánya, hát lesz alkalmuk megismerkedni egymással.

Grósz fiú jött is és nagy sikere volt a drósejával. Talmudikus fejtegetésekkel, ősi szóval: charifesszel kezdte és b'né tajrek, akik hallgatták, szomszajasan itták a szavait és lépten-nyomon helyeselték: nagyon „fain”, azután folytatta magidesszel s ezzel

az egyszerűbb embereket nyerte meg. De még nagyobb sikere volt szombat délután, soles-szüedekor, a fehér asztalnál; csak úgy ragyogtatta a tudását, hol komolyan, hol élcesen és minden szava egy-egy szikra volt, mely gyújtott. És mondanunk sem kell, hogy az asszonyok a szomszéd szobában, köztük egy leány is, a házigazda-rasekólnak a leánya, nagy élvezettel hallgatták a vendéget.

— Tudja mit — mondta bencsolás előtt a rasekól — ma Sábosz Vájisláchr van, két hét múlva lesz Sábosz Chanuka, lesólem. Maradjon itt Chanuka utáni, Reb Jiszoszchor és tiszteljen meg minket Sábosz-Chanukakor is egy drósóval.

Sábosz Chanuka: ujjabb drósó és ujjabb nagy siker, mincha után pedig hitközségi gyűlés. Még öt percig sem tartott, mert csak egy tárgya volt: a rabbiállás betöltése a kileben és még szóra sem nyitotta száját a rasekól, már mindenfelől kiáltozták lelkesen:

— Éljen az új rebbe, jechil!

— És még aznap este, hávdóloh és chanukagyertya gyújtás után: eljegyzés a rasekól házában. Persze ott volt az új rabbi anyja is és Müme Rézl, a sadchénestín sem hiányozhatott. S ez azt suttozta özvegy Grósznének:

— Nem megmondtam? hogy a fia már most Chanukakor rabónest kap?!

A rasekólnak pedig azt mondta:

— Nincs igazam? Amióta a világ áll, még nem mult el Sábosz Chanuka itt a kileben, hogy mace Sabbesz kajdes ne lett volna valahol eljegyzés. Tavalyelőtt Reb Náftole Grün, tavaly a cheoregábbénál, az idén itt magánál... Mázl tóvl Cs. Gy.

Szines képek az újra Magyarországhoz került Munkácsról...

— A „Népünk” eredeti riportja. —

Munkács mindig kuriózum volt. Ezelőtt 50—60 évvel is valami olyat jelentett a régi világban, aminek párja nincs. Mindig tudott érdekeset produkálni, mindig felfigyeltek arra, ami e tipikus zsidó városban történik. Munkács a „zsidó város” volt mindenkor és nem érdektelen, hogy most, amikor újra impériumváltozás után van a város, miképpen néz ki.

Munkács a szegény zsidók városa. Vanak ugyan jómódu emberei is, de aránytalanul több szegény lakója. De ez is olyan speciálisan „munkácsi szegény.” Optimista. Minden ember vár valamit. És mindenkor vár. Csodákra, a rabbik által hirdetett messiási nagy „élményre”, vagy utolsó „sánszra,” mely után jön a boldog örökélet. De amíg ez a nagy nap eljön, addig verejtéssel kell dolgozni. *Ha kell: ma a földet turja, holnap kubikus munkát végez, szüretkor szőlőt tapos a környező hegyekben, télen havat lapátol, talicskát tol, tavasszal megfogja az ekeszarvát. Ha pedig minden kötél szakad, kimegy az állomásra és utazók kofferjait cipeli. Nem követelőző, hiszen az igénye csodásan minimális. Hetekig élél hagymán és kenyéren. A jómódban gyorsan tud asszimilálódni. De számára nem jelent fájdalmat, ha tegnaptól-mára újra a kis jómódból a nélkülöző szegénységbe jut.*

Sok-sok téves és rosszindulatu vice dacára megállapítható, hogy Munkácson van érteke az adott szónak. Ami felületen látszik, az a bizonyos chasszid „link”-ség csak látszólagos, mert a mélyen lüktető eleven népi örök szunnyadnak. Ha tarka is a város, ha a jövőmenés soha nem szűnik uccáin, a lelkekben örök aggodás van a tegnaptól, a máert és a holnapért. — Ami husz éven át volt, az nem volt olyan Munkácsra, amire rossz szívet gondol vissza. Ha a pénteki kalácsokat el is árverezték a szegény péknél, (annak idején a „Népünk” nagy riportot írt róla) mert szigorú volt az adósróf, de kulturális életet élhetett, gimnáziuma a héber nyelv oltára volt és most is az a remény táplálja a munkácsiakat, hogy a magyar zsidótörvények nem lesznek igazságtalanok velük szemben, akik lojálisak ma is, mint voltak minden időkben.

A „CSILLAG”.

Ez a „Csillag”-kávéház. Kellős közepén terül el annak a telekkomplexumnak, amely egykor a Schönborn grófoké volt. Az asztalok mellett békésen isszák feketéjüket a különböző pártállású politikusok és zsidók. Itt mindenkit meg lehet találni. Az egyik asztalnál utazó mutatja mintakofferjeit, itt keres partnert valaki, aki autóturára megy. A biztosítási ügynök is itt köti üzleteit és a biztosítótársaság orvosa is a kávéház szeparéjában vizsgálja meg a pácienszt. A „Csillag”-ban a pincérekét nem Janinak, vagy Pistának hívják, hanem Weisz ur, vagy Singer ur, meg Báthly ur, vagy Billek ur. Vannak az asztalok mellett írók is, itt verseket írnak az egyik asztalnál, a másikon meg köteleveket és csak később derül ki majd, hogy a kötlevel is — költemény volt csupán, prózába írt költemény. A főpincér mindenkiről mindent tud és aki az éjféli vonattal jön, arról a „Csillag”-ban másnap már mindent tudnak. Miért jött, mivel és kivel?

MI TÖRTÉNT 1895-BEN?

A magyarországi zsidóságnak annakidején egy munkácsi keresztény ember szerezte

meg a recepciós törvényt. Ebben az időben tehát 1895-ben a gróf Schönborn-féle dominiumok jószágkormányzója, *Nedeczey János*, aki három cikluson át képviselte a munkácsiakat a magyar parlamentben, ő vitte keresztül, hogy a javaslatból törvény lett. A régi Deák Ferenc, Eötvös József báró és Tisza Kálmán politikai iskolájában nevelkedett Nedeczey János. A javaslatot a főrendiház kétszer elvetette és harmadszor is visszaküldte a parlamentnek. Nedeczey Bécsbe utazott, itt rávette Schönborn grófot arra, hogy jöjjön el a javaslat tárgyalására Budapestre és hozzon magával még egy néhány szavazatot. *Schönborn jószágkormányzójának kérésére rávette négy barátját, közöttük Károly Lajos főherceget is, hogy szavazzon az egyenjogúsítás mellett és a szavazásnál egyenlők voltak a szavazatok. Vay Béla báró volt az elnök és az ő szavazatával törvényt csináltak a recepcióból.*

Visszatérve a „Csillag”-ba, nagyon érdekes hely ez minden tekintetben. Ha leül valaki, nemsokára már üzletet ajánlanak. És közben elmondják a következő munkácsi különlegességet.

ÖRÖK JÁRADÉK.

Tipikus munkácsi szokás, hogyha valaki tönkremegy, vagy valakit a konkurrencia kistájerol a boltjából, akkor az új gazda a réginék, mégha nem is ismerte őt, lelépést vagy évjáradékot tartozik fizetni. Még akkor is, ha egy butorület helyén fűszerüzlet nyílik és így az új szakmának a régihez semmi köze sincs. Munkács ebben is egyedülálló. Építési stílusa is más, mint a többi európai városnak. Életberendezése is. Az üzletvilágnak is érdekes, sajátos szokásai és iratlan törvényei vannak. Így ez az „életjáradék” is.

A „KÓSER” VILLANY.

A sajátos munkácsiasságra álljon a következő példa. Ez is olyan különlegesség, amelyet csak a Latorca partján lehet megtalálni. Amikor a villanyt bevezették Munkácsra, évekig tartottak a viták és tanácskozások azon, hogy milyen feltételek mellett szabad vallásos zsidónak igénybe venni a technikának ezt a vívmányát. Azután kieszték a következőket: a munkácsi villanytelep hat napon át az energiatölséget akkumulátorba gyűjti, péntek estefelé átkapcsolják a gépet és az akkumulátor adja az energiát. Csak átkapcsolják és szombat este visszakapcsolják. Ezt hívják „kóser” villanynak.

A TEMETŐ.

Az impériumváltozással nagy jelentőségű esemény történt a temetőkkel. A zsidókkal és nemzsidókkal egyaránt. Ugy húzták meg az ideiglenes határt, hogy a város határában húzódik a temető. A temető ezzel Ruszinszkóba

került, ami azt a furcsa helyzetet involválja magába, hogy aki a temetőbe akar menni, kénytelen hosszas utánjárással határátlépést szerezni. Élni nem hagyják a munkácsi zsidót, vagy ha igen, nagyon nehezen, de meghalni még kevésbé. Ma-holnap ott fogunk tartani, hogyha egy zsidó meghal Munkácson, előbb utlevelet kell neki váltani, meg vizumot, hogy betehessék a sirjába. De hogy mégse komor színekkel bucsuzzunk Munkáctól, elmondunk még egy kuriózitását.

„A LIBABIZTOSÍTÁS”.

Ha egy zsidó fél attól, hogy libája tréfli lesz, akkor néhány fillér ellenében ott a vágóházban biztosíthatja „tréfliség” ellen. Vagyis, ha várakozás ellenére mégis hamis, vagyis tréfli lenne a libus zuzája, vagy mája, akkor a „biztosító-társaság” ugyanolyan értékű, illetőleg súlyú kóserlibát ad a károsultnak. A rosszul sikerült libát eladják nem-zsidó vendéglőknek, viszont a szegény zsidó asszony (de még a gazdag is) biztosítva van az ellen, hogyha nem kóser a libája, ehessen hust. Ott van a biztosító, megtéríti a kárt. Munkácsi ötlet és nem is rossz. Csak — sajnos — a munkácsi okosság sem terjed ki annyira, hogy minden baj ellen tudja biztosítani a hiveket. Például zsidótörvény ellen nincsen biztosítás...

— A HOLLAND KIRALYNŐ NAGYOBB ÖSSZEGET ADOMÁNYOZOTT A ZSIDÓ MENEKÜLTEKNEK. (Amsterdam). A holland nagy segélyakció mind szélesebb mederben folyik. Az összes nagyobb városokban demonstrációkat rendeztek, amelyek horribilis összegeket eredményeztek. Eddig több mint 400.000 holland forintot (ötven millió lej) gyűjtöttek. Vilhelmina királynő saját maga járt elől jó példával, amennyiben a hágai királyi palotából nagyobb összeget küldött a német zsidó menekültek részére.

— ORADEÁN A LA VIORICA szépségápolási intézetben a legújabb módszerű kezelések által megőrizheti szépségét. Saspalota, II. em. főbejárat. Lifthasznalet díjtalan.

Egészségét veszélyeztető **Nátház-Grippa-**járvány ismét sok betegséget idéz elő.

Védekezzen! Használja mosakodásánál állandóan a **kellemesen illatosított**

Senlaslo fertőtlenítő toalett-szappant, megóvja egészségét!

A HARMINCADIK ZSOLTÁR

— CHANUKA 5699 —

A chanuka gyertyák — mint az ünnep neve is mutatja, — elsősorban a chánakasz habajisz-ról, a Szentély felavatásáról regélnék. A győztes makkabeusok nem ivással és bacchanáliákkal ünnepezték a kivivott győzelmüket, holott a harcos embereknek ez a szokása, minden időkben és minden népnél, hanem első feladatuknak: az örökmécses meggyújtását tartották. Ez hirdeti az örökösme diadalát a nyers erő és a sötétség fölött, az isteni erkölcs győzelmét, a pogány bacchanáliák és az olimpuszi testkultusz fölött.

Az ünnepi zsoltár is azt hirdeti: nem abban van ünnepünk jelentősége, hogy katonai győzelmet arattak — ezek eredményei mindenkor átmenetiek — hanem a jeruzsálemi Szentélyben megvalósuló vallási eszmében. Ezért vették fel bölcsseink a Szentély felavatásáról szóló zsoltáréneket a liturgiába a mindennapi élet bevezetőjéül. Már ez a körülmény is bizonyítja, hogy a Bész Hamikdos rombadőlése is örök aktualitással bír számunkra. Még napjainkban is. Napjainkban, amikor felgyújtott és lerombolt templomok száza, széttépett Tóratekersek ezrei jelzik a zsidóság mélységesen tragikus útját.

Nem ironia ez, hanem a nagy tragikum kihangsúlyozása, hogy most, amikor az építőművészet monumentális remekei, a berlini, frankfurti, hamburgi templomok romokban hevernek, mert áldozatul estek a germán szadizmusnak, akkor mi egy kis olajmécs csodáit ünnepezzük, mert érezzük, hogy az „örök-erő” abban a kis olajmécsben van.

A chanuka szó nemcsak avatást, szentelést jelent a rombolás és pusztítás korában. A chinuch szó egyezik a nevelés szóval, a héber nyelv etimológiája szerint. Arra tanít bennünket, „ki regá böapaj”, hogy az Örökkévaló haragja csak pillanatig tart és utána „chájim bircajnaj”, örök életet, megújítást hoz isteni akarattal. Mi haszna is lenne az Örökkévalónak a mi teljes pusztulásunkból? — kérdezzük a zsoltárossal.

Meddig fognak a gonoszak ujjongani, meddig oh Uram fognak kérkedni a bűn cselekvői, akik népedet sanyargatják, birtokodat megnyomorítják, özvegyeket és árvákat gyilkolnak. Chanuka megfelel a kérdésre. Arra nevel bennünket, hogy az Örökkévaló mindég vigasgra változtatta gyászunkat, leveszi rólkunk a vezeklő zsákruhát és örömmel övez bennünket. *Akkor van a legsötétebb éjszaka, amikor nemsokára kezdődik a hajnal. Most azért legsötétebb a zsidóság éjszakája is, mert közeleg a hajnal.*

Talán azért kell az asszimilált német, olasz zsidóságnak Erec Jiszraelba visszakerülni, mert különben teljesen beolvadtak volna a befogadó népek közé. Mert azt mondták elbizakodottságukban: „bösalvi báli emait löajlom” az ő nyugalmukat és békéjüket nem ingathatja meg semmi. És úgy volt már, hogy teljesen elvesznek a zsidóság számára. Talán az is a Gondviselés ujjmutatása, hogy a német és osztrák zsidók vallásosai, akik a Biblia és Kultúra szintézisét valósították meg,

most eljutnak a világ minden részébe, hogy tovább hirdessék a zsidóság körében a bibliai törvények örökérvényét és harmóniáját. Hogy megtanítsák a zsidóságot a chanuka mécsesek szibolumára is, mely nem más, mint a nyers erővel szembeni győzelem, mert a gyűlölettel szemben, a zsidóság által hirdetett szeretet kis olaja tartotta fenn mostanig is az isteni szikra örökkévalóságát.

Ebben a jelben nem pusztulhat el Izrael sohasem. Az európai álkultúra nem tudott féket szabni a barbarizmusnak és legfeljebb csak ártatlan gyermekeken tud sajnálkozni. Ez a kis mécses, amelyet most újra gyújtunk, adjon erőt ahhoz, hogy kivárjuk, míg az Ur szava beteljesedik: „És sok nép fog hozzájuk csatlakozni, mert akkor majd újra örökbe adja az Örökkévaló Judának a szentföldi részét és ismét Jeruzsálemet fogja választani!”

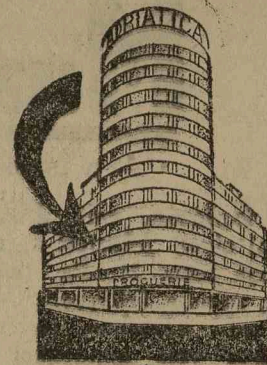
Dr. Feldman Sámuel, főrabbi,
Sannicolau-Mare.

Erdélyiek figyelmébe!

DROGUERIA CARAIMAN

BUCUREȘTI

Academiei 1 colț cu
Str. Doamnei
Tel. 545.80.

Raktáron tartja az összes bel- és külföldi gyógyszer-különlegességeket, injectiókat, valamint az összes illatszereket és kozmetika cikkeket. Nagy választék Houbigant, Caron, Chanel, Michel, Guerlin, Patou, Grolie, stb. gyártmányokban.

Kérem kirakataimat megtekinteni és mérsékelt araimról vételkötelezettség nélkül meggyőződni

SALAMON MÓR

gyógyszerész

DROGUERIA CARAIMAN

A ZSIDÓ BIZET

A centennáriumok sorában kimagasló hely illeti meg Georges Bizet-t a nagy, halhatatlan francia zeneszerzőt, akinek 100 éves születési évfordulóját ebben az évben ünnepli a kulturvilág. Bizet életpályája a meg nem értett zseni viszontagságos életútja volt, akinek nagyságát csak halála után ismerték fel.

A francia fővárosban látta meg a napvilágot a kis Bizet, akinek gazdag szülei gondos nevelésben részesítettek. A francia zeneakadémiának volt hallgatója, aki 20 éves korában megnyerte a zeneakadémia nagy római díját. Ezzel az ösztöndíjjal két évig Rómában tartózkodott, ahol több kisebb zenekari hangversenyt és az Arles-i leány-szvitet komponálta. Ezeket a műveket csak szakörök méltatták figyelemre, míg a nagyközönség előtt egyelőre ismeretlen maradt Bizet neve.

Rómából hazatérve megücsült és Halévy-nak, a Zsidónó c. nagyopera szerzőjének Geneviev nevű leányát vette feleségül, akivel boldogan élt haláláig.

A második császárság alatt, III. Napoleon idejében Páris volt a világ középpontja. Páris diktálta az ízlést, divatot és Páris szava minden irodalmi, művészeti és zenei kérdésben döntő volt. Offenbach volt Páris kedvenc zeneköltője és a Gerolsteini nagyhercegnő, Szép Heléna, Hoffmann meséi és más Offenbach operák voltak Páris dalszínházainak állandó vonzó műsordarabjai. A zsidó Offenbach mellett tünt fel 1872-ben a „Gyöngyhalászat” c. operájával Bizet, azonban a zsenik hagyományos balszerencséje üldözte ezzel a darabjával is, amelyet a kritika csak óvatosan részesített elismerésben.

A következő évben fogott hozzá Prosper Mérimée „Carmen” c. novellája nyomán, Meilhac és Halévy szövegéhez a „Carmen” c. opera megzenésítéséhez. Érezte Bizet, hogy életének főműve a „Carmen” lesz. Zenei tudásának, istenadta tehetségének minden színt, minden tüzet beleadta ebbe az operába, amely 1875 március 9-én került színpadra először a párisi nagyoperában.

Ezen az estén, amikor először harsogtak fel a zenekarból a „Carmen” induló tüzes ritmusai, a párisi kulturált nagyközönség idegenkedve, értetlenül hallgatta az örökszép melódiákat, mert zenei kulturájának, nevelésének akkor még túl magas volt az, amit Bizet nyújtott a Carmennel.

S hiába énekelte Lucienne Lavoir, az opera világhírű alt-énekesnője a Habanérát, hiába volt a kórus és zenekar pompás összjátéka, a káprázatos diszkrét, a csempészek pergő ütemű négyese, a közönség részvétlenül hallgatta végig ezt a számunkra mindig csak műélvezetet nyújtó költői munkát. Bizet, a meg nem értett zsidó zeneszerző,

fájó szívére összekulcsolta a kezét, sápadtan reszketett a kulisszák mögött és mikor a balett forró, buja melódiája sem hozta meg a várna-bárt nyilt-színi tapsot, (amely nélkül ma egyetlen „Carmen” előadás sem zajlik le), a költő beteg, testben-lélekben összeroskadva hagyta ott a csalókafényű riváldát és nemsokára rá, öröklött szibujaja a sirba vitte.

A császári Bécsbe került mintegy másfél év múlva a Carmen és itt a legmegértőbb, kulturáltabb Mozart, Haydn és Glück szellemi táplálékán felnövekedett bécsi közönség kirobbanó tapsal és frenetikus sikerrel üdvözölte Bizet Carmenját.

Ez az a muzsika, — írják akkoriban a bécsi lapok — amire egy század óta vár az emberiség. *Carmen elvissz bennünket az ember és jellemábrázolás zenei magaslataira, oda, ahova például — Nietzsche szerint — Wagner sohasem tudott feljutni.*

Zsidó volta kitérnek a Carmenből is. Elég, ha a balett muzsikára mutatunk rá, amely keleti színeinél fogva is jellemezhető zsidó dallamnak, de különösen a IV. felvonás balettkórusának női szopránja teljesen hasonlít a hagyományos viduj dallamhoz és egész biztos, hogy a férfi Bizet ebben a dallamban gyermekkori templomi reminiscenciáit dolgozta fel megkapó és közvellen módon.

És tényleg a Carmen megkapó melódiája, bravuros hangszerelése, túlfűtött melegsége iskolát csinált. A Carmennel megszületett a verista muzsika, amellyel később Puccini, Leoncavallo és Mascagni arattak világsikereket, szemben a wagneri, lehet, hogy mélyebb értékű, de hidegebb és nehezebben felfogható muzsikával szemben. *Párisból írja Nietzsche Wagnernek, hogy jöjjön tanulni zenét a Carmen muzsikájából.* És ki tudja, hogy Nietzschenek ez a könnyedén odavetett megjegyzése nem-e szülőatyja Wagner hirhedtíé vált antiszemizmusa? Hivatásos zenetörténészek dolga ezt kikutatni. Tény az, hogy Wagner soha olyan közönségsikert nem aratott, mint Bizet Carmenje.

Most ott nyugszik Bizet Georges Alexander Caesar Leopold, a zsidó zeneszerző, a Halévy nő a párisi „Peire Lachaise” temetőben és nyugtalan, soha meg nem pihenő szelleme talán tovább komponálja Don Josának, a szökevény spanyol káprálnak és Carmennek, a buja cigánylánynak naiv szerelmi történetét... Mezey Béla.

— Dr. Perl Aleksandar ügyvéd új címe Beograd, Kralja Aleksandra 12. II. emelet. (Külföldi megbízások. Kereskedelmi-váltó és patentjog. Inkasszó egész Jugoszlávia területén.)

Az ardeali zsidók találkozóhelye

BERKOVITSNÉ

(Oradeáról)

orth. kóser étterme

(a baia-marei rabbi hechsere)

BUCUREȘTI,

Sir, Lipsicani 7.

Telefon: 462-91

Sococ hátamögött. Postavámmal szemben

Elsőrangú erdélyi konyha!

Organul Organizației Mizrahi din Ardeal.
Inscris în registrul publicațiilor periodice prin or-
donanța No. 9/1938. Dos. No. 805/1938. Tribunalul
Bihor, Secția III-a.

Naptár 5699

Péntek: Kiszlev 23, december 16.
Szombat: Kiszlev 24, december 17.

Heti szidra: וישב

Heti haftora: "כה אמר ה'

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 4.08
gyertyagyújtás 4.30
Istentisztelet kezdete 4.42
Szombat befejezése 5.36
Ros-Chodes Tevef bencsolás.
Péntek, december 23, Ros-Chodes.
December 18—25-ig: Chanuka.

Moaux cur...

Írta: Dr. Dési Géza

Ezt a dalt éneklék ma az egész világon mindenütt, ahol zsidók élnek: északon, délen, keleten, nyugaton, mindenütt, ahol zsidó szívek dobognak és fájnak...

És vajjon, hol nem fájnak? Ennek a kis dalnak minden szavában, minden hangjában benne van a mi egész történetünk, vergődésünk, szenvedésünk, száműzetésünk, bolyongásunk, de benne van szilárd hitünk is, törhetetlen reménységünk, bizalmunk.

Őt versszak az egész, nem tudni, ki szerzte, a kezdetüket egymásután olvasva: Mordecháj nevét adják.

Ki ez a Mordecháj?

Magános, bolyongó, zsidó trubadur, aki önnön lelkének hurjait pendítette meg, vagy maga a nép szíve fakasztotta a fájdalom és ujjongás vérző piros rózsáját? A dal második strófája ezt mondja: Telve az én lelkem szenvedéssel és a mostoha sors megörölte életemet... Ó, volt-e a zsidóság életében korszak, amikor nem zenghetett igazán ezt a dalt? S ma talán divatját multá ez a keserűség, levethetjük-e gyászruhánkat, vége van-e fájdalomnak, keserűségnek, panaszoknak?

Valamikor hatodik versszakot is énekeltek. Így kezdődött: Törd fel Urunk palástod ujját és sujts le ellenségeidre! Ez a végső kétségbeesés jalkiáltása volt, mint mikor a hajótörött vészjelt ad, mert érzi, hogy nem tud magán segíteni és a Legmagasabbhoz fordult. Réá bizza sorsát, életét, jövőjét.

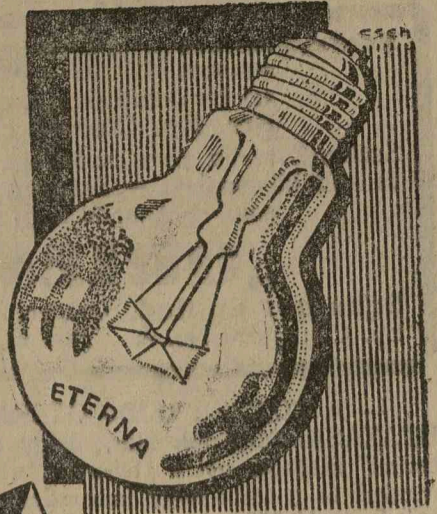
Ebben a chanuka-dalban, amint a tenger egy csöppjében, benne van az Óceán vizének minden tulajdonsága, megvan a zsidó szív, telve jajjal, óhajjal, sóhajjal...

Valamikor régen, otthon, Nagyváradon, azt tanultam és úgy mutatták, hogy a chanuka-gyertyákat az ablakba kell tenni, magasra emelt, kinyújtott karral odahelyezni az országot felé, haad hirdesse, hogy ebben a házban zsidók laknak, mutassa a hontalanul bolyongóknak, hogy nem árva és elhagyottak, van egy hajlék, ahol fejüket lehajthatják és vannak szívek, amelyek együtt éreznek fájdalmukkal. A mi életünk tele van a menóra életével, sorsával, magasztosságával. Itt áll ez a menóra: kicsi a lángja, megtépzhatja a szél, de el nem olthatja, ég és világít.

A menóra maga a zsidóság. Az a rendeltetése, hogy ne csak annak világítson, aki meggyújtotta, hanem fényeskedjék az egész

Saját érdeke

HOGY
CSAK A BEVEZETETT ÉS BEVÁLT

ETERNA

IZZÓLÁMPÁT
VÁSÁROLJA

GAZDASÁGOS · TARTÓS · OLCÓ · KAPHATÓ MINDEN SZAKÜZLETBEN.

világnak, világítson az emberiségnek. A Szentírásban azt olvassuk, hogy Isten rendelte: Legyen világosság! De azt sehosem olvassuk, Legyen sötétség! A világosság Isten akarata, Izrael pedig ennek a legmagasabb akaratnak hűséges letéteményese, fenntartója, minden szépnek, igaznak és nemesnek követője.

Mindenütt és minden időben, amikor sötétség harcol a világossággal, a zsidókat a világosság táborában találjuk: Keletre fordul, amikor imádkozik. Keletre, ahol a nap felkel, ahonnan sugarait szórja, Kelet felé szállnak ábrándjai, álmai: a zsidóság egész élete keletrajongás, a Nap hódolata, az a főlemelő tudat, amely ezt a sárteket égitestté magasztosítja a zsidóság, amióta megvan, nem törődve élettél, halállal, a Napért, az igazságért, a világosságért, haladásért, testvériségért áhítozik.

Ma azt hirdetik, hogy a sötétség legyőzte a világosságot. A világosság Isten rendelése és a menóra jelképezze, hogy az igazság legyőzi a hamisságot, a szeretet a gyűlöletet.

— HUBERMAN MOST SZEREPEL ELŐSZÖR SZERENCSETLENSÉGE ÓTA PALESZTINÁBAN. (Haifa). Huberman, akit tudvalevőleg súlyos szerencsétlenség ért, amelynél ujjait törte, most már annyira meggyógyult, hogy újra koncert-pódiumra léphet. Első koncertjét a palesztinai zsidóknak rendezi és Palesztinába érkezett, ahol rendkívül nagy érdeklődéssel fogadták és lelkesen ünnepelték.

— UJ ZSIDÓ HAJÓ. (Haifa). A „Lloyd Maritim Palestine” egy új 4000 tonnás hajót vásárolt Angliában, amely „Mirjam” nevet fogja viselni és rendszeres járatot végez majd Constanța és Haifa között. A személyzet kizárólag zsidókból fog állani.

Ezüst

menorák, gyertyatartók,
serlegek, evőeszközök,
templomi kegyszerek bár-
mily művészi kivitelben leg-
olcsóbb árban.

Gyártása és eladása:

„TACAMUL”
ezüstáru gyárban

CLUJ, Str. Gen. Neculcea No. 8.

— LEON BLUM KOLONIA PALESZTINÁBAN. (Newyork). Az amerikai zsidók a newyorki Astor szállodában estélyt rendeztek, melyen 1500 személy vett részt s azon elhatározták, hogy Leon Blum nevére kolóniát neveznek el. Igen sok előkelőség vett részt ezen az estélyen, közöttük Elenora Roosevelt is ott volt, aki a köztársasági elnök felesége és szintén támogatja a mozgalmat. Részt vettek még La Guardia polgármester, Herbert Lehman, Newyork állam kormányzója és Werner szenátor. 100.000 dollárt gyűjtöttek össze ebből az alkalomból, mely elegendő a kolónia létesítésére. Mintegy 500 hektárnyi területen fog elterülni és főleg német zsidókat telepítenek le rájuk. Itt említjük meg, hogy Henry Ford, aki annak idején német befolyásra, a háború után antiszemita programot vallott, most teljesen megváltoztatta magatartását. Ennek legjobb bizonyítéka, hogy most nyílt felhívást adott ki, amelyben arra kéri az amerikai kormányt, hogy adjon elegendő bevándorlási engedélyt arra, hogy zsidók a keleteurópai országokból odamehessenek és letelepedjenek.

— LENGYELORSZAG FELEMELI A GYÜMÖLCSIMPORTOT PALESZTINÁBÓL. (Varsó). A lengyel kereskedelmi minisztérium 4000 tonna gyümölcsre adott behozatali engedélyt Palesztinából, amely október 1-én fog megindulni az 1939. év utolsó negyedére. Ez a mennyiség négyszerese annak, amelyet a múlt évben engedélyeztek a szentföldről, mint behozatali kvótát.

— HAZTELKEK ELADÓK a nagyváradi új szénapiac mellett olcsó áron. Cím a kiadóban.

— CSÖKKEN A MUNKANÉLKÜLSÉG PALESZTINÁBAN. (Telaviv). Dacára a politikai nyugtalanságoknak, az összes palesztinai városokban erősen érezhető a munkanélküliség csökkenése. Néhány hónappal ezelőtt Haifában és más nagyobb városban érezhető a munkanélküliség csökkenése. Néhány hónappal ezelőtt Haifában és más nagyobb városban átlag 2000 munkanélküli volt, de most már felére csökkent és rövidesen megszűnik a narancsszüret és más aratási munkálatok miatt.

— KÉT UJ TELEPET LÉTESÍTETEK EGY NAPON. Tizenöt zsidó, akik Strauss Dániel volt birodalmi képviselő vezetésével indultak el Palesztinába, Kfar Jonah mellett, november 18-án „Bnai Geulim” néven új kolóniát alapítottak. Ugyanezen a napon nem messzi Javniel-től a Pica 4000 dunamos területén egy másik zsidó kolóniát is alapítottak.

Látogatassa szőnyegkiállításunkat

uj helyiségünkben
Str. Ep. Ciorogariu 4.

Szebbnél szebb perzsaszőnyegek, be-
és külföldi fonalak. — Szőnyeg javita-
sok. — Állandó tanfolyam

„ORIENT“

Schulhoi Emilné, Oradea, Strada
Ep. Ciorogariu No. 4. Telefon 1004.

— A TIZEZER ZSIDÓ GYERMEK BE-
UTAZASA. Megírtuk már, hogy a „Waad
Leumi” megegyezett a tel-avivi városi ta-
náccsal és a többi nagy palesztinai városok-
kal, hogy 10.000 zsidó gyermeket fognak Né-
metországból kiszállítani és ott adoptálni.
Az összes zsidó városi tanácsokat és hitköz-
ségekkel felszólították, hogy tegyenek meg
minden előkészületet a gyermekek letelepi-
tésére. Reméli a „Waad Leumi”, hogy a
többi országok zsidósága, ahol módja van
rá, szintén hasonló akciókat fognak levezet-
ni. A palesztinai bevándorlási előírások ed-
dig nem intézkedtek a gyermekek külön-
kvótájára vonatkozólag, de eddig semmiféle
akadálya nem volt a hasonló gyermek-emig-
rációnak. A londoni „Times” reméli, hogy
az arabok nem fognak ellene semmit tenni,
hiszen közismert vendégszeretetüket (?!)
nem fogják kompromittálni azzal, hogy ezt
az akciót lehetetlenné tegyék.

— **Hirdetmény.** Ezennel közhírré tesz-
szük, hogy Mátyás orth. kóser étterem Clu-
jion Cal. Reg. Ferdinand 49. sz. alatt felügye-
letünk alatt áll és így kaszusz szempontból
teljesen megbízható. A clujii aut. Orth. Izr.
Hitközség rabbinátusa és kaszusz-bizottsága

— **FREUD PROFESSZOR A NÉMET
ZSIDÓSÁGRÓL.** (London). Lady Rhonda
szerkesztésében megjelenő „Time and Ti-
de”-ben cikksorozat jelent meg, amely éles
hangon elítéli a zsidóság elleni atrocitáso-
kat. Cikket írtak a lapban: prof. Freud, Ne-
ville Lasky, Bernhard Shaw, Sir Norman
Anghel, lord Rotschild, Harold Nicolson
képviselő és Herbert Morrison. Freud pro-
fesszor a többek között a következőket írja:
„Kis morvaországi városkából kerültem
Bécsbe négy éves koromban. 78 év után,
amelyből 50-et nehéz munkával töltöttem,
kényszerítettek arra, hogy otthagyjam ottho-
nomat és végig kellett nézmem, hogyan rom-
bolták le azokat a tudományos intézménye-
ket, amelyeket én teremtettem meg. Hogyan
romboltak, hogyan égették el tudományos
könyveinket. Ezt soha sem lehet elfeledni és
örök szégyenfoltja az emberiség kulturtörté-
netének”.

— **RAV Dr JAKOB HOROVITZ TRA-
GÉDIÁJA.** (Berlin.) Az ismert Aguda-vezér
és ismert zsidó tudós, dr Jakob Horovitz,
aki a frankfurti zsidóság egyik szellemi ve-
zére volt, a nemzeti szocialisták fogságában
volt néhány héten át, s amikor onnan kike-
rült, olyan állapotban volt, hogy kénytele-
nek voltak a frankfurti ideggyógyászati kli-
nika osztályára szállítani, mert a hiálott
torturák folytán idegileg teljesen összeom-
lott.

Budapestre utazók figyelmébe

Orth. kóser penzió Budapest központ-
jában, Andrassy-ut 43. szám. Modern ké-
nyelemmel berendezett ragyogó tiszta szobák
folyóvízzel. Kivántra diétás konyha. Bővebb
felvilágosítással szolgál a tulajdonos:

Friedman Józsefné

Kármel-pansio (Andrassy-ut 43)
Telefon: 12.89.67.

vagy Oradeán: özv. STRASSER IGNATZNE
Strada Nicolae Iorga 17. szám alatt.

— A FRANCIA KÖZVELEMENY ÉS
A ZSIDÓ MINISZTEREK. Lapunk más he-
lyén megemlékezünk arról, hogy Ribbentrop
párisi látogatásakor a két zsidó miniszter:
Georges Mandel és Zay közoktatásügyi mi-
niszter nem jelentek meg a villásreggelin,
amelyet a francia kormány adott Ribbentrop
tisztelőre. A francia lapok különbözőké-
pen kommentálják ezt az eseményt. A kor-
mányhoz közelálló lapok azt írják, hogy
csak rezortminiszterek vettek részt ezen, így
Mandelnek, mint gyarmatiügyi miniszternek,
nem kellett résztvenni, mert gyarmati kérdé-
sek nem merültek fel és Zay közoktatás-
ügyi miniszter jelenléte sem volt szükséges.
Ezzel szemben Leon Blum lapja, a „Popu-
laire” azt írja, hogy volt tendencia ebben és
a francia kormány hiába mosakszik, a lényeg
mégis csak az, hogy a két zsidó miniszter
távolartotta magát a ribbentropi fogadta-
stól.

— **MÉRT VEGYÜNK ARTA BUTO-
ROKAT?** Mert kiváló minőségűek és mégis
olcsók. „Arta” Oradea, str. Cosbuc, Palace-
szálloda mellett.

— **CHAMBERLAIN BEVALLJA,
HOGY A NÉMETEK BECSAPTAK.** (Lon-
don). Az angol parlamentben interpelláció
hangzott el a német zsidó üldözésekkel kap-
csolatban, amelyre a közművelődési minisz-
ter válaszolt s kijelentette, hogy a müncheni
egyezmény után azt hitte az angol politika,
hogy valóban a kiengesztelődés útjára indul-
tak az európai vezető népek, de most keserű
csalódást kell megállapítani. A miniszter ki-
jelentését megtoldotta Chamberlain minisz-
terelnök is, aki kijelentette, hogy nem politikai
tendenciájú volt a közművelődési miniszter
hozzászólása, hanem ténymegállapítás, ame-
lyet ő is elismer, mert valóban csalódás érte
az angolokat a német magatartást illetőleg,
amelyet most már mindenki elismer az angol
közvéleményben is.

Kényelmes Pensió!

Elsőrendű ort. kóser vendéglő és bodega!

Gelbstein-nál, București

Str. Azilul de Noapte 12. Telefon 51-2-39

Olcsó és pontos kiszolgálás!

— **UJABB ZSIDÓ KOLONIAK LÉTE-
SÍTÉSE.** (Jeruzsálem). November 25-én a
Beisan-völgyében újabb két kolóniát alapí-
tottak. Hajnalban 75—75 férfi és nő elhagy-
ták Ejn Charod-ot és letelepedtek az új te-
rületen. Az egyik település neve: Kibbuc Aki-
ba, ezen a területen általános cionisták tele-
pülnek le, a második település Kwuza Ma-
sad, ezen német zsidók a telepések. A tele-
pülőket, akik fegyverrel voltak felszerelve,
elkísérte többszáz kolonista, akik segítettek
az első munkálatok megindulásánál. Estére
már a legszükségesebb munkálatokkal ké-
szzen voltak és örömtűzést gyújtottak, ame-
lyet körültáncoltak.

— **ORTH. KÓSER KONYHAMAT** Bra-
sov, Str. Regele Carol (Kapu ucca) 38. sz.
alá helyeztem át f. évi október 1-től kezdő-
dően. Korona kávéház mellett. Káhn res-
taurant.

— **NAGY NÉMETELLENES BOJ-
KOTTUNTETÉSEK AZ ANGOL FŐVÁ-
ROSBAN.** (London). Az angol főváros East
End-jében két üzlet előtt, amelyről kiderült,
hogy nagyobb tétel német árut importáltak,
ötezer ember jelent meg, hogy demonstráljanak
a német import ellen és kényszeríteni
akarták a tulajdonosokat, hogy gyújtsák
meg üzleteiket. A rendőrség közbelépett és
kérte a tulajdonosokat, hogy zárják be he-
lyiségeiket, amíg megnyugosznak a kedélyek
és azután majd újra kinyithatják. Jellemző,
hogy milyen németellenes a hangulat az an-
gol fővárosban.

Divat és gyógycipők

Belvárosi Cipőszalon

(Dr. Balláné ka'ap-
szalon mellett)

Kohn István
Oradea, Parcul Traian 1.

— A „SCHWARTZEN KORPS” FE-
NYEGETÉSEI KOMOLYAK. (Zürich). A
„Schwartzten Korps”, amely Himmler hűa-
talan lapja, azt írja, hogy a német antisze-
mita hullám végső kifejlése az lesz, amikor
az összes zsidókat leölik, akik Németország-
ban élnek, amennyiben nem fogják a külha-
talmak elszállítani őket. Ezzel kapcsolatban
a „Neue Züricher Zeitung”, amely jól isme-
ri a német belső helyzetet, a következőket
írja: „Nagyon elhibázott feltevés volna, ha
azt hinnénk, hogy ez csak riasztólövés volna
Németország részéről, vagy egy komolytalan
manőver a németektől. Az utóbbi években,
akármilyen fantasztikus tervet is vetett fel
a lap a zsidókérdés „megoldásával” kapcso-
latosan, később mindezt pontról-pontra meg-
allosították. A „Schwartzte Korps” azt az
álláspontot vallja, hogy a világ közvélemé-
nyére semmiféle tekintettel nem kell lenni,
annál is inkább, mert a szeptemberi müncheni
események megmutatták, hogy a kül-
föld megmozdulása nem több és nem na-
gyobb értékű, mint egy papírkard. — A né-
met sajtó egész Középeurópából ki akarja
űzni a zsidókat. Nem csupán a 600.000 fő-
nyi német és osztrák, hanem a három és fél-
millió lengyel, valamint a többi kelet- és köz-
épeurópai zsidókat.

— **HALALOZAS.** — Nagy veszteség
érte a seini zsidó társadalmat Mandl Si-
mon fakereskedő elhunytával. A helység val-
lásos zsidósága és cionista társadalma is
mindenkori támogatóját gyászolja az el-
hunytban, aki részt vett minden nemes zsidó
megmozdulásban és első volt ott, ahol ada-
kozni kellett. A Palesztina-munka különö-
sen szívügye volt Mandl Simonnak és halá-
láig lankadatlanul vette ki részét a zsidó
nemzeti mozgalom munkájából. Elhunyt
osztatlan részvényt keltett a zsidó társadalom
minden rétegében.

— **AZ ANGOL ALSÓHÁZBAN PART-
KÖZI BIZOTTSÁG ALAKUL EGY MIL-
LIÓ MENEKÜLT CSALAD ELHELYEZÉ-
SÉRE.** (London). Az angol alsóház képviselői
bizalmas értekezletre gyűltek össze, ame-
lyen minden egyes pártból résztvettek ta-
gok. Az összehívó Victor Cazalet konzerva-
tív párti képviselő volt. Előadta, hogy az
angol parlamenti képviselőknek is keresni
kell a módot arra, miképpen lehetne egy
nagyszabású tervvel, egy millió menekülésre
kényszerített családok elhelyezni. Minden
egyik párt megbízottja hozzájárult ahhoz,
hogy segítségére lesznek a kérdés megoldá-
sánál és bizottságot is kiküldtek, amelynek
tagjai lettek az összehívó Victor Cazalet-n
kívül Wernon Barthelet' képviselő, Harold
Nicolson, Sir John Hope Simpson, Lloyd
George és a munkáspárt részéről David Ge-
rensfeld. A képviselők csoportja megfelelő
terveket fog a parlament elé terjeszteni.

idő államalapítási kísérletek a XVI-ik században

A zsidó „naxosi herceg”, aki a szultán segítségével akart zsidó államot építeni

Tiberiást és hét más községet adta a szultán a telepítés megkezdésére. — A máltai lovagrend a zsidókat szállító hajókat elsüllyesztette.

A zsidó történelem folyamán számtalan kísérlet történt arra nézve, hogy a zsidóságot összegyűjtsék a világ minden részéből, mert nemcsak most van a zsidóknak rossz dolguk a befogadó népek között, hanem volt már nagyon sokszor olyan helyzetük, amikor nem tudtak más megoldást, mint azt, hogy menjenek vagy Palesztinába, vagy valahova másfelé. Érdekes és a zsidó tragédiára jellemző, hogy nem mindig Palesztina merült fel elsőnek és mint kézenfekvő megoldásnak, hanem gyakran valamilyen más terület. És csak később eszméltek rá arra, hogy — mégis csak a Szentföld a legmegfelelőbb.

Igy volt a XVI. században is, amikor a naxosi hercegnek ismert gazdag bankár, aki már előzőleg a Don Jozsef Nászi nevet vette fel, beutazta az akkor ismert világot és mint volt marannos, ráeszmélt arra, hogy mégis csak legjobb volna a zsidókat összehozni egy helyre.

KI VOLT A „NAXOSI” HERCEG?

Juan Miguez volt az ifjú, aki 1515-ben Lissabonban látta meg a napvilágot, mint egy gazdag és tekintélyes marannos család sarja. Egészen fiatal korában került Gracia Mendez nevű nagynénjével együtt Antwerpenbe, ahol a nagy és világszerte ismert Mendez-család banküzletében tevékenykedett. A családban régen égett a vágy, hogy ne csak titokban lehessenek zsidók, hanem nyíltan is — és ezért elhatározták, hogy Törökországba vándorolnak ki. De az üzletek likvidálása sok időt vett igénybe, úgyannyira, hogy 1549-ben jutottak csak el Velencébe. Itt merült fel először a gondolata annak, hogy egy szigetet fog kérni a velencei kormánytól azzal a céllal, hogy ott zsidók letelepedhessenek. De közben családi perpatvar keletkezett a Don Jozsef Nassi családjában és mert besúgták a velencei hatóságoknak, hogy ezek a „keresztények” vissza akarnak térni a zsidósághoz, a velencei kormány lecsukatta Gráciát. A család többi része gyorsan távozott onnan és eljutott Konstantinápolyba.

A TÖRÖK SZULTÁN KEGYEIBEN.

1553-ban érkezett a török fővárosba Don Jozsef husz spanyol lovassal, ahol nagy feltűnést keltett a lekosság körében és a szultán udvara is felfigyelt rá. Első ténykedése az volt, hogy levetette marannusi mivoltját és nyíltan zsidó lett. Ekkor lett a „don”-ból Josef Nassi.

Jellemző a hatásra, amit tett az a levél, amelyet a német Függer bankház konstantinápolyi vezetője Hans Bergschwan intézett bankjához, amelyben többek között azt írja: „Don Jozsef Hanassi, a dugzag bankár fényes kísérettel ideérkezett és úgy fogadták őket, mint egy herceget. Szolgái is zsidókká lettek. Az én szolgálmat is rá akarták bérni, hogy térjenek vissza a zsidósághoz. Nem lakik a zsidók között, hanem Galata elővárosában, ahol fényes palotát vett, melynek kertje egyik csodája a fényűző szultáni fővárosnak.”

Jozsef Nassi elintézte a szultánnal, hogy külön követ menjen nagynénjéért, akit elfogtak Velencében és sikerült is úgy Donna Gráciát, mint nagy vagyonát is kimenteni onnan. Később a szultánnal olyan befolyásra tett szert, hogy a 150.000 aranytallér követelésének visszafizetését is szorgalmazta a francia udvarnál, ahol előzőleg azzal utasították vissza kérését, hogy „zsidóknak nem fizetnek” (XVI. és XX. század e téren egyformán!)

Szulejman volt akkor a szultán, aki számos kitüntetéssel halmozta el a marannusból visszatért zsidó férfit. Mufti lett és Szelimnek, a trónörökösnek a kíséretéhez tartozott. Don Jozsef kitűnő üzletember

volt, akinek kiterjedt üzletei voltak az akkori ismert világra. Közben megnősült, elvette unokatestvérét, Donna Graciának leányát Reynát, akik szintén zsidókká lettek. A szultán is igénybevette sokszor szolgálatait, nagyon jó hasznát vette világlátottságának és összeköttetéscsínak.

Amikor 1556-ban IV. Pál pápa az Anconában élő marannusokat elfogatta, akkor a török porta közbenjöttével sikerült egyrésztük letelepíteni Törökországban. A többi marannusokért, akiket nem tudott megmenteni, azzal állott bosszút, hogy bojkottáltatta a pápai fennhatóság alatt álló kikötőket.

SZIGETET A ZSIDÓKNAK, VAGY PALESZTINÁT.

A gazdag és befolyásos bankárnak nem volt nyugta zsidó testvéreiért és a sokat szenvedő marannusokért. Már előbb egy szigetet kért a velencei kormánytól, amikor ott lakott, de azok hallani sem akartak róla. Később, amikor látta, hogy ez a terve csőtörőket mond, akkor Palesztina megszerzése volt a célja.

1565-ben sikerült neki Szulejman szultántól engedélyt kapni arra, hogy a romokban heverő Tiberiást és a környező hét községben zsidó mezőgazdasági telepeket létesítsen.

Erőteljes ipart akartak ott kifejleszteni. Gyapju és selyemszövőést meghonosítani. A keresztény országokban élő zsidókhöz ugyanakkor felhívást intézett, hogy költözzenek oda, mert a szultán engedélyt adott az ottani településre és ő, mint a messiaszi idők kezdetét látta ebben. Sok pénzt is adott erre a célra, de kezdetben nem tudni miért: a felhívásnak nem volt elég visszhangja.

Később, amikor Olaszországba jutott a hír, akkor Kore városában a 200 zsidó családból álló közösség elhatározta, hogy kivándorol. Velencében külön hajókat béreltek, hogy a telepeket kivigyék és mentek is elsősorban iparosok. Tiberias körül magas kőfalat építettek, míg Spanyolországból hozattak tenyészmarhákat és selyemhernyókat. Ugy látszott, hogy kisűt a nap a zsidóság közössége számára és a zsidó település felvirágozik.

ELSÜLYEDT HAJÓK TRAGÉDIAJA.

De jött a zsidó tragédia, amely nem hagy el bennünket sohasem. Elindultak a hajók, hogy elvigyék a zsidókat a Szentföldre, de nagyrésztük nem jutott el sohasem odáig. A tengeren érte utól őket a szomorú nemezis. A Málta szigetén lakó fanatikus Johannita-rend keresztvesztés utána mentek a hajóknak és megfúrták a hajókat. A szerencsétlen zsidók ezrei ott veszték a hideg hullámsírban. A lovagrend fanatikusai nem akarták, hogy zsidók jussanak a Szentföldre, tehát azt a megoldást választották, amit sok mai korabeli antiszemita. Ne éljenek itt, ne éljenek ott és ne éljenek sehol. Hanem — a tengerbe velük! Ezt a tragédiát meg is írta Jozsef Hakohén az „Emek Chevra” című munkájában.

Don Jozsef Nassinak pedig szomorúan kellett megállapítani, hogy politikájával és diplomáciájával sem képes a tragikus sorsu zsidóság szenvedéseit segíteni...

A VILÁG EGYIK LEGTISZTELTEBB HATALMASSÁGA LETT DON JOSZEF NASZI.

Amikor meghalt Szulejman szultán és 1566-ban fia: II. Szelim követte a trónon, akkor Don Jozsef hatalma és befolyása erősen megnövekedett. Rendkívül magas tisztségei voltak és az egész török külpo-

litikát kezében tartotta. Szava mindenben döntő volt és körülötte forgott a diplomaták és udvaroncok egész serege.

Egy akkor német tudósító azt írja Frankfuriban 1574-ben, hogy nem is tudja másképpen megérteni ezt, csak úgy, ahogy a fáma beszél Konstantinápolyban. Még pedig azt, hogy a szultán titokban zsidó lett, kósért eszik, meg szombatot tart. De ez nem felelt meg a valóságnak.

Az kétségtelen, hogy Don Jozsefet kinevezte Naxos sziget hercegének és még tizenegy szigetet bocsájtott uralma alá. 1570-ben már készen voltak a zászlók és a címerek, sőt használta is azokat, de nem költözött Naxosba, csak mint „naxosi herceg” tovább ott is maradt Perában és a Belvedere palotában lakott. A naxosi és a hozzátartozó szigeteket megbízásából egy spanyol nemes igazgatta. De azért alattvalói jólétével sokat törődött, nem engedte meg a török janicsárok tulkapásait azokon a területeken, amelyeknek uralkodója volt. Közben, mint bankár és kereskedő is világra kiterjedő befolyása volt. Monopoljogai voltak a fekete tengeri országok borkezelésére.

Jozsef Nassi, vagyis a „naxosi herceg” befolyására vezethető vissza az is, hogy a törökök meghódították Cyprus szigetét, amely évszázadokig uralmuk alatt volt. Már-már úgy volt, hogy Cyprusnak királya lesz a „naxosi herceg”, de a török udvarnál uralkodó intrika keresztülvitte elgáncsolását. Különösen Mohamed Sokollis nagyvezír volt ellenlábas a befolyásos zsidó hercegnek. Jozsef Nassi és anyósa, Gracia Mendezia nagyon sokat adományoztak zsidó köznevelődési célokra és iskolákra. Egy héber nyomdát is alapítottak Konstantinápolyban. Lassankint meghaltak azok, akikkel együtt volt az udvarnál, jóbarátai és jóakarói és ő is mindjobban visszavonult az udvari élettől. 1574-től 1579-ben bekövetkezett haláláig már inkább csak mint mecénás volt ismeretes.

III. Murat szultán lefoglalta a „naxosi herceg” vagyonát. Reyna, az özvegye csak vagyonának egy részét tudta megmenteni és haláláig jótékonykodott a szegény zsidók ereivel.

Zsidó dicsőség, zsidó tekintély volt, mely, mint meteor tűndökölt, s azután lehanyatlott. Kétségtelen, hogy sem előtte, sem utána nem volt olyan nagy tekintélye zsidóknak az európai királyoknál és császároknál. III. Ferdinánd császár éppen úgy kereste barátságát, mint Zsigmond August lengyel király, aki „Excellent Domine” címen írt neki és az orániai herceggel is baráti viszonyban volt. Még a mult század nagy zsidó államférfiai sem érték el tekintélyét és befolyását. Romantikus szép kora volt a „naxosi” hercegnek, aki nem tudta ugyan zsidó állam-álmát megvalósítani, de azért nagy lett és tekintélyes. Nem rajta mulott, hogy ez az álom a XVI. században nem volt boldog valóság.

Az őszi könyvpiac szenzációja
MEZEI BÉLA

Ősök és Hősök című könyve

— ROOSEWELT EGYIK NYILATKOZATA. (Newyork). A sajtó részére kiadott egyik nyilatkozatában kijelentette Roosevelt, hogy híreket kapott illetékes helyről azzal kapcsolatban, hogy a Palesztina felé irányuló kivándorlás megnagyobbodik, mert certifikátokat fognak kiadni. Különösen gyermekeket visznek majd ki. Reméli, hogy ezek a hírek igazaknak fognak bizonyulni. Harold Ickes, az Egyesült Államok belügyminisztere kijelentette, hogy az alaskai Matanuska-völgyben nagyobb ipari lehetőségek folytán biztosítani lehet zsidók letelepülését, akik ipari téren akarnak dolgozni. A közvélemény hangulatát kutató intézet legutóbbi bulletinjében megállapítja, hogy Roosevelt népszerűsége erősen emelkedett, amely az intézet véleménye szerint annak tudható be, hogy Roosevelt minden tévkenységét két hónap óta a fascista terror letörése, az angol-amerikai kereskedelmi szerződés megkötése és a zsidók elnyomása elleni küzdelemnek szentelte.

Egy német zsidó menekült amerikai megfigyelései

Egy dr Warner Bab nevű Németországból menekült ügyvéd a kivándorlók szomorú útját járva eljutott Kaliforniába és megfigyelte az ottani életet. Richmond-ból érdekes beszámolót küldött, amely sok tekintetben érdekes és feljegyzésre méltó.

— Kalifornia — kezdi a beszámolót — minden tekintetben a fejlődés magas fokán áll. Itt van aránylag a legtöbb automobil az Egyesült-Államok területén. Hogy miképpen lehet elhelyezkedni? Különösen a hatvan éven felüliek elhelyezkedése nagyon nehéz. A fiatal nemzedék, akik tudnak angolul, azok igen könnyen tudnak elhelyezkedni.

AKIKNEK SIKERÜLT ÉS AKIKNEK NEM SIKERÜLT

Egy orvos kitűnő szárvizet gyárt. Feleségével együtt egy üzletben árusítják. Az orvos szenvedélyes és jólképzett vegyész és nagy üzleti érzeke van. Egy másik menekült zsidó, egy műszaki lapnál dolgozik már.

Két menekült német zsidó asszony cukrászsüteményeket készít. Két asszony málnaszörpöt gyárt. Ezt nem ismerték Richmondban és nagyon szeretik itt.

Egy német zsidó asszony cukrászdát nyitott a város legforgalmasabb pontján, de nem sikerült neki. Egy hölgy a telefonnál nem vált be. Egy leány azért vesztette el állását, mert állandóan „gummit rágcsált.” A főnöknek szabad, de nekik nem. Viszont, aki háztartási alkalmazott lett, annak jó dolga van, mert itt nagyon megbecsülik ezeket az alkalmazottakat és családtagként kezelik őket.

Általában, aki a szabad Amerika földjére lép, ha nem tekint mindig a múltba és nem mondja állandóan a „bei uns”-ot, annak könnyebb az elhelyezkedés. Vannak, akik a nagyvárosokban „háznak”, ügynököknek, de vannak olyanok, akik a kisebb helyeken jobban elhelyezkednek. Vannak, akik tudják magukat adminisztrálni, viszont olyanok is, akiknek semmi sem sikerült. De ez mindenkor emberi sors volt Európában vagy Amerikában egyaránt.

ORVOSOK.

Külön fejezetet érdemel az orvosok helyzete. Néhány év előtt még egyszerű volt az elhelyezkedés és az Egyesült-Államokat köszönet illeti azért, amiért annyi orvosnak kenyérkereseti lehetőséget adott. Ma azonban már nehezebb a helyzet. Sok állam azzal zárta el az orvosok útját, hogy amerikai állampolgárságot kíván meg az orvosi gyakorlathoz, ez azonban csak öt évvel a bevándorlás után szerezhető meg. Más államok a szakértettséget nem ismerik el. Kaliforniában a vizsgához egy évi kórházi gyakorlatot is megkívánnak, mely azonban nem tölthető el Kalifornia-államban. Az orvosnak tehát előbb arra kell törekednie, hogy egy más államban kórházi gyakorlatra felvétesse magát, ami már magában is igen nehéz. Csak akkor tehet Kaliforniában vizsgát. Ez a vizsga csak írásbeli és nem nagyon nehéz, mert van olyan könyv, amelyből a vizsgarutin elsajátítható. Ezt a vizsgát azonban rendszerint többszöri ismétléssel teszik le. Jövőre állítólag már Kalifornia is meg fogja kívánni az állampolgárságot.

Nem kell előzetes praxis, csak vizsga: Newyork államban (de előbb nyelvi vizsga is kell), Ohio, Idaho és Virginia államban. A kérvényt a vizsgára bocsátás iránt a „State Board of Medical Examiners” címére kell beadni. Ez a hatóság az állam fővárosában székel, tehát:

University of the State of New-York, Albany, N. D.

Department of Law Enforcement, Boise, Idaho.

The State Medical Board, Columbus, Ohio.

State Board of Med. Examiners, Roanoke, Virginia.

Az az elképzelés, hogy valaki segédorvosnak bejut egy kórházba, teljesen elhibázott. A hatóság éberem őröködik azon, hogy senki se praktizálhasson, akinek nincsenek meg a törvényes kellékei, nincs vizsgája, vagy a megkívánt egy-két évi kórházi gyakorlata. A gyakorlati idő alatt lakást, ellátást kap az orvos, egyes helyeken 25—35 dollár fizetést is. De a vizsgát mindenkinek le kell tennie. Egy meghívott egyetemi tanár az előadásait rögtön megkezdhetette, de a gyakorlatot csak a vizsga letétele után...

Bármilyen nehéz is a kezdet, megvan a remény, hogy lehetséges a megindulás. És még ott is van lehetőség, ahol a kezdet eredménytelennek látszik...

Ribbentrop kérése

Nem tudjuk kétségtelenül megállapítani, hogy igaz-e vagy sem. Felbukkant a világsajtóban, nem demantálták, de nem is erősítették meg. A hír így szólt: Weltzek német nagykövet felkérte Daladiert, hogy a Ribbentrop német külügyminiszter látogatása alatt az ennek tiszteletére adandó villásreggelin a francia kormány két zsidó minisztere ne vegyen részt.

Zey és Mandel zsidó miniszterek távol tartották magukat Ribbentroptól, de nézetünk szerint ez az utalat legalább is kölcsönös. Különösen a Georg Mandel részéről, aki Clemenceau titkára volt és kérelhetetlen ellensége a németeknek még a hitleri idők beköszöntése előtt. Ribbentrop (nevének keménységében benne van az egész német ideológia!) nem akart találkozni zsidó miniszterekkel. Megértjük. Ha van még benne szikrája a legcsekélyebb emberségnek, akkor bizonyára lelkiismeretfurdalása lett volna, hogy ezeknek a minisztereknek fajtársaival olyan barbár kegyetlenséggel járnak el. Az a németiség jelent meg Párisban, amelynek egyes rohamosztagosai — a hírek szerint — Bécsben legutóbb az uccán ütötte le egy zsidó orvosnak jobb kezét, mert szerinte jobb ha egy zsidó orvosnak nincsen keze, amivel gyógyítson.

Megértjük viszont a két francia-zsidó minisztert is, hogy nem óhajtottak együtt lenni a német nép képviselőjével, mert ökölbe szorult bizonyára kezük, még a gondolatra is, hogy ez az ember Párisba jön békét kötni. De milyen békét. Mi messzirebő emberek látjuk, hogy az egész „trükk” és nem egyéb. Hogy mire alapítjuk fellelésünket? Semmi egyéb, mint a „Völkischer Beobachter”-nek arra a számára, amely az első oldalon két cikket közöl. Az egyik: Ribbentrop megállapodását közli, amelyet a franciákkal kötött és közvetlenül mellette egy másikat, amely szerint a nemzetközi demokrata-judeo-marxista bandi-

A parányi ember...

a nagy természettel szemben állva küzd maga nyugtalan, kielégíthetetlen idegeivel gyenge szervezeteivel. Bámulatos szívóssággal akarja meghódítani az egész világot. Pedig ráeszmélhetne arra, hogy ezáltal napról napra kopik-romlik szervezete és észrevétlenül halad a megsemmisülés felé, mert nem bírja a nagy tempót képzeletének világával felvenni és előbb-utóbb a betegségek sorozata támadja meg szervezetének ellenálló képességét, u. m. ideges gyomorhaj, bélzavarok, epe- és májbetegségek, ideges álmatlanság, szédülések és hevílések.

A világhírű amerikai Gastro-D, amely egy nemrégiben felfedezett gyögnövény kivonatból készül, súlyos gyomor- és bélbetegeseteiben kitűnő eredményeket adott s melynek gyógyhatását úgy külföldi, mint belföldi orvosi szaklapok legelismertebben méltatják.

Gastro-D kapható gyógyszerárakban és drogériákban vagy megrendelhető 135 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszerárakban București, Calea Victoriei 124.

ták betörték a tuniszi olasz konzulátus ablakait. Tehát nem az olaszok provokálják a franciákat és azok spontán felháborodásukban törnek be az ablakot, hanem a „judeo-marxisták”, akikről most nem írja a „zsidó világsajtó”, hogy ablakot törtek, de miközöttük, „mi németek néhány ronda zsidó ablakait betörtük”, akkor üvöltött a felháborodás. Tehát ugyanazon oldalon támadja a franciákat, amelyben közli hogy békét kötött velük. Tisztán látjuk, hogy egy vasat sem ér az egész megegyezés, csak a német bekerítési politikának egy etappja ez. Most, amíg még keleten vannak tervei, addig nyugodtan akarja tudni a Sigfried-vonalat s nem akar hátbatámadást kapni. Előbb még egy kis dolga akad a Memel vidéken, Lengyelországgal és a többi keleteurópai állammal. Ha pedig itt biztosította nyersanyagát, meg véglegesen legyőngítette az összes keleti államokat, akkor jön az „Erzfeind” az ősellenség, a franciák és velük együtt az angolok. Akkor jön az igazi hadd-elhadd. Világuralomra törekszik a német birodalom és minden csak egy erélyes és tagadhatalatlanul ügyes lépés a végcél felé. Calaisnál ott fog farkasszemet nézni a brit birodalommal. Akkor majd ő fogja „elosztani” a gyarmatokat. Minden lépés egy „sakk lépés”, amely a végső matt felé halad.

Érdekes, hogy ezt mi látjuk és Daladier nem! Ne higyük, hogy ők jól látnak. Vagy vakok, vagy behunyják szemüket. Egyaránt végzetes számukra...

A TRANZJORDANIAI EMIR JERUSALEMME ÉRKEZETT ÉS TARGYAL AZ ANGOL FŐBIZTOSSAL. (Jeruzsálem). Abdullah, Transzjordánia emirje Jeruzsálemben érkezett, hogy megbeszéléseket folytatson a Palesztina-kérdés megoldásáról az angol főbiztossal. A jeruzsálemi katonai törvényszék egy évi börtönrre ítélte Naszid bey Tukán jaffai törvényszéki bírót, aki részt vett a legutóbbi zavargásokban. Egy másik arabot tiltott fegyverviselés miatt halálra ítélte a katonai törvényszék.

Chanuka ünnepén

ne feledkezzetek meg a szentföld megváltásáról!

Minden chanuka-gyertya meggyújtásakor adakozzatok a Kerer-Kajemeth L'jisrael földme váltó alapjára

1938 december 16.

Közélet

MIZRACHI HIREK. Szombat este sikerült Melave de Malkát tartott a nagyváradi helyi csoport, amikor Mittelmann Jakab, az országos szervezet elnöke tartott sikerült előadást. A legközelebbi szombat esti Melave de Malkan Nuszbaum Sámuel, a helyi csoport diszelnöke tart előadást. Vasárnap d. u. 6 órakor a Nasé Mizrachi Chanuka-ünnepséget rendez, amelynek keretében Friedmann Arminné fog ünnepi beszédet tartani.

A TG.-MURESI BRIT HANOAR HAZI MIZRACHI rendes kuturprogramokat vezetett be. Minden péntek este Oneg Sábát kitűnő szónokok részvételével. Szombat este dalest. Vasárnap este Herzl, Bialik és a többi nagy zsidó egyéniségről előadás. Azonkívül kétszer hetenként ingyenes héber kurzus. Vendégeket szívesen lát (a helyi csoport helyiségében, str. Mărășești 8. Posta palota háta mögött) fűtött helyiségbe. A vezetőség.

AZ UJCIONISTA SZERVEZET ERDÉLYI CSOPORTJÁNAK ELŐADÁSAI BUCUREȘTIBEN. Hétről hétre növekedő érdeklődés mellett tartja meg a bucureștii új cionista szervezet (str. Cernica 2 — str. Moșilor 120), heti aktuális problémák címen igen érdekes előadásorozatot az erdélyi csoport. Legutóbbi héten dr Krémer Armin bevezető előadása után Hátszegi Ernő tartott igen kimerítő szemlét egy hét zsidó aktualitásairól. A változatos, csaknem egy órát betöltő sajtóreferátum kitért egy a palesztinai eseményekre, valamint a németországi zsidóság tragikus sorsára. Nemkülönben azokra a reflexiókra, amelyeket a németországi események az amerikai kontinensen kiváltottak. Ismertette a keleteurópai országok zsidóságának sötét fordulatait. Az előadás nagy tetszéssel fogadta a hallgatóság. Dr. Krémer Armin vont ezután párhuzamot Palesztina felosztásának elejtése, Weizmann nyilatkozata és a gálut zsidó szükségyszerűsége között. Megállapítván, hogy az események igazolják az ujcionista szervezet hirdett igazságát. Ki kell használni a pillanatnyi kedvező fordulatot és az egészségtelenül elhelyezett európai zsidóság gyors és tömeges kitelepítését most kell keresztülvinni. Ezáltal úgy az európai zsidóság helyzetén javítunk, mint a palesztinai helyzetünket is biztosítjuk.

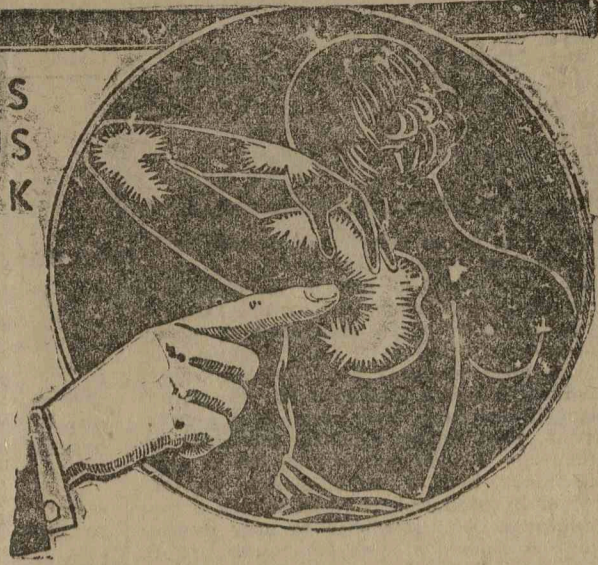
Nívó és eredmény tekintetében messzi kiemelkedik a nagyváradi ujcionisták rendezvényei közül a vasárnapi kulturdélután, amelyet a Fekete Sasban levő helyiségükben tartottak meg. Elsőnek Leitner Zoltán elnök nagyobb beszédben vázolta azt a kérdést, hogy magánügy-e a vallás a zsidó államban? Arra a konkluzióra jutott, hogy egy zsidó államot a vallás fundamentuma nélkül nem lehet elképzelni. Azután Farkas Ferenc beszélt azokról, akik nem a szükreszabott certifikát mennyiség keretein belül kerülnek be Palesztinába. Vass Endre előadásában kimutatta, hogy Tanganyika és a többi egzotikus államalapítás lehetetlenség és egyedüli megoldás Palesztina. Végül Rosenthal Lajos elmondotta, hogy miért lett lelkes cionista, aki szívvel-lélekkel dolgozik az eszme érdekében.

Az ardeali zsidóság legkedveltebb találkozó helye Bucureștiben

KATZ orth. kóser **restaurant**
București, str. Carol 32. I. emelet

A REUMA ÉS A REUMATIKUS BETEGSÉGEK

Dumas doktor vichyi szakorvos „A reuma és a reumatikus betegségek című munkájában írja: Ha elakarjuk érni a reuma által okozott betegségek tünetek megszüntetését, akkor át kell alakítanunk a szervezet ama részét, amelyen ezek a reumatikus betegségek fejlődnek, küzdenünk kell a hajlamosság, az artritizmust okozó húgysavas lerakódások ellen. Fentközltek alátámasztására közöljük az alanti megfigyelést:

Megfigyelőlap 1.) X... urhölgy, 45 éves, egy reggelen magához hivatott. Két napja nagyon erős fájdalmakat érez bal felső karjában. A fájdalom jellemzésére azt mondja, hogy „mardárszárny” formájú területen érző a fájdalmakat. A velóságban: spontán, nagyon éles fájdalmak, amelyek a legkisebb mozdulatra, vagy nyomásra fokozódnak: a fájdalmas terület a hátgerinc baloldalán kezdődik a lapocka területén folytatódva, az egész vállra és karra kiterjed. Főként a felső-kar alsó része különösen fájdalmas, az ízületekben semmi. Az izomero annyira legyengült, hogy a beteg nem tud velem kezét adni... A fájdalmak tűrhetetlenek éjjel nem tud aludni. Antipyrin, eXalgin, fanacetin kezelés sem képes a fájdalmakat enyhíteni. Eredménytelen maradt 2 és fél gram aspiryn.

forró téglák, sőt egy erős chlorat, bromurel és morfiumból álló folyadék előírása is. Mindezek alig hoztak pár órai almot. Tekintettel arra, hogy a betegnél, már hosszabb ideje, az artritizmus tünetei mutatkoznak, azt tanácsoltam, hogy szedjen naponta 3 kanál Urodonál-t. A harmadik napon javulás mutatkozik. Az ötödik napon a beteg állapota kedvező, felkel és majdnem gyógyultnak érzi magát. Néhány nap múlva ismét hívnak: a beteg kijár, folytatja foglalkozását, azonban panaszkodik, hogy a fájdalmak nem multak el teljesen. Elrendeltem, hogy szedjen továbbra is Urodonál-t.

X... urhölgyet 8 nap múlva láttam ismét, és teljesen helyre volt állva egészsége.

AZ URODONÁLT HOSSZU ESZTENDOK ÓTA DICSÉRIK

a világ legnagyobb orvosai

AS URODONAL KÉSZÍTMÉNY ELŐNYEI
1. Az URODONAL-t nem szokja meg a szervezet.
2. Az URODONAL kúra alkalmazásával nem kell különleges étrendet követnünk.
3. Szedhető az év bármely szakában.

A társadalombiztosító intézet orvosi kara is rendel URODONAL-t.

Kapható: Gyógyszertárakban és Drogeriákban

CHATELAIN KÉSZÍTMÉNY

MEGBÍZHATO MARKA

A LUGOSI HITKÖZSÉG VEZETŐSÉGI VÁLASZTÁSA. Az elmúlt vasárnap hívta egybe Steinbach András mérnök, a választási bizottság elnöke, a hitközség szavazásra jogosult tagjait az új tisztikar megválasztása céljából. A jelölő bizottság az elnöki tisztségre ismét dr Kirschner Arnoldot ajánlotta, amit a közgyűlés egyhangú lelekesedéssel magévá tett. Dr Kirschner Arnold rendkívül meleg szavakban köszönte meg az iránta megnyilvánuló bizalmat. Az elnöki székfoglaló után a közgyűlés egyhangulag a következőket választotta be az új tisztikarba: Alelnökök: Lengyel Albert és Neumann Hugó, főpénztáros: Türkl Elemér, ellenőr: Deutsch Ervin, gazda: Popper Simon. Az egyes szakosztályok elnökei: építési: Gáletzki Imre, templomi: Bronfeld Sándor, számvévi: Rosenfeld Vilmos, iskolai: Deutsch István. Az előjáróság tagjai: Deutsch Béla, Epstein Márton, Fényes Bernát, Huszár Vilmos, Klein Bernát, Klein A. Samu, Kormos Jenő, Rosenfeld Vilmos, Spitzer Dávid, Steuer József, Tauber Bernát. Templomi gondnokok: Fényes Bernát, Földes Géza, Popper Simon és Stein Jakab.

BIROBIDZSAN — ÖNÁLLÓ ZSIDÓ ÁLLAM. (Moszkva) A szovjetkormány határozata értelmében az Oroszország Távolkeletén lévő Birobidzsánt autonóm zsidó állammá nyilvánítták. Az új szovjetállam nagyobb területet foglal el, mint Belgium és Németalföld és hozzávetőlegesen kétszer nagyobb, mint Palesztina. Birobidzsán területe bővelkedik földalatti kincsekben, így grafitban a leggazdagabb az egész világon. A „Romania” című bucuresti lap, amely az önálló zsidó szovjetállamról szóló beszámolót közli, megemlíti, hogy az utóbbi időben Birobidzsanban több, mint 20.000 zsidó család telepedett le. Tíz új vállalat működik Birobidzsanban és az ország

ipara 1937 első felében 5.100.000 rubel értékű terméket állított elő, míg az ország szövetségi hálózata 1937-ben 27.000.000 rubel értékű termelt.

RABBIESKÜVŐ. Szofer Hermann, a Temesvár-gyárvárosi ortodox zsidó hitközség főrabbiának Frigyes nevű rabbi-fia fulyó hó 27-én tartotta esküvőjét Grünwald Jakab pápai főrabbi leányával. A rabbicsaládot a gyárvárosi hitközség nevében Schönbrunn Adolf hitközségi elnök kísérte el. Az esküvőn a rokonságon és ismerősökön kívül 15 ismert bel- és külföldi rabbi vett részt. Beszédet tartott Szofer Hermann főrabbi, Grünwald Jakab főrabbi, Szofer Frigyes rabbi, Schönbrunn Adolf hitközségi elnök és még számosan.

GAZDÁLKODÁSRA, vagy üzletnek alkalmas nagy beltelkes ház, 5 szoba, mellék-helyiségekkel és 50 drb. szarvasmarhának szolgáló istállóval eladó. Cim a kiadóban.

AZ ARABOK USZITANAK A RÁDIÓBAN. (Jeruzsálem). November 1-én változás történt a jeruzsálemi rádióban, amely szerint a zsidók egy és egynegyed órát kaptak, zsidó hírek adására, míg az arabok egy és háromnegyed órát. Az arabok arra használják fel ezt az időt, hogy zsidók ellen uszítsanak. Így legutóbb az arab munkatársakat ki kellett a rádióal cserélni, mert uszításuk elviselhetetlen volt. A zsidó szolgálat is sokat szenved egyoldalúsága miatt. Minden szocialista emlékezés ünnepnap a rádióban és a Jewish Agency közleményei is a „baloldaliak” vezetése alatt áll. A legfőbb ideje volna már, ha keresztülvinnék, hogy ne legyen egyoldalú a héber előadás sem, hanem egyetemleges zsidó népi érdekeket szolgáljon.

Hétfől-hétre

London. — A német menekültek nemzetközi bizottságának jogügyi osztálya lépéseket tett a német kormánytól, hogy engedjék meg a menekülteknek butorak és egyéb ingóságok vámmentes kivitelét és a befogadó országot engedje meg azoknak ugyan- csak vámmentes bevitelét. — A Daily Telegraph je- lenti, hogy az angol kormány Észak-Kelet Rhodéziát a világ minden részéből kivándorlásra kényszerülő zsidók települési helyének nyilvánítja. Ez a terület jóval nagyobb, mint Anglia, éghellata mérsékelt, ta- laja termékeny. — A gyarmatiügyi miniszter az alsó- házban kijelentette, hogy a száműzésben és fog- ságban levő arab politikusok is résztvehetnek a lon- doni tárgyalásokon. Arab körökben ez nagy megelé- gedést keltett. A palesztinai arab lapok ama remé- nyüknek adnak kifejezést, hogy a londoni konferen- cia után sikerülni fog megoldást találni a Palesztina- kérdés számára. Ennek ellenére újabb incidensek és összeütközések napirenden vannak. Haifában bombát dobáltak egy garázsba, Jaffa és Tel-Aviv között fel- ekartak gyujtani egy hidat. A jaffai katonai parancs- nok kijelentette, ha folytatódna a terrorista kilengé- sek, le fogja zárni a jaffai kikötőt. — A zsidó men- külték javára létesített Baldwin-alap pénteken tartott összejövetelén lord Rotschild felolvasott egy távir- tot, amelyet a Vatikán államtitkára küldött és amely a következőképpen hangzik: „Hűséggel adom vissza XI. Pius pápa gondolatait és érzelmeit, amidőn kife- lentem, hogy ő emberi és keresztény helyesléssel tekint minden erőfeszítésre, amely a menekültek megsegítésére irányul.” Mint ismeretes, a Baldwin- alapot a volt angol miniszterelnök kezdeményezé- sére teremtették meg.

Tel-Aviv. A város lakossága a legutóbbi vásár- nap hosszasan tüntetett az uccákon lord Samuelnek az angol felsőházban a Palesztina-kérdésben a mi- nap elmondott beszéde miatt. A tüntetők a lordról elnevezett Samuel-térre vonultak és az uccatáblákat szurokkal kenték be és a lord képeit széjjelszakít- ták és szerteszórták. A városi tanács legközelebb megváltoztatja a Samuel-tér nevét.

Lemberg. — Nem csupán a lengyel nagy zsidó- lakta városok, hanem a kis helységek is példásan adakoznak a németországi menekültek javára. Zekli- kov kis városka, melynek nemrég csaknem 90 száza- léka leégett, dacára e szomorú körülménynek, na- gyobb összeget adott a német menekültek részére és ezzel példaadásul szolgál a zsidók számára az egész lengyellakta területen.

Stockholm. — A svéd akadémia disztermében átadták hagyományos külsőségek között a Nobel-di- jakat a kintüntetteknek. A békédíjat a genfi Nansen- iroda kapta. A Nansen-iroda vezetője a díj átvétele után kijelentette, hogy eredetileg úgy tervezték, hogy az iroda ebben az évben befejezi működését. A zsi- dók elleni mozgalom azonban feltétlenül szükségessé teszi a Nansen-iroda további munkáját. Ma az a hely- zet, — mondotta a Nansenről elnevezett menekült- ügyi szervezet vezetője, — hogy ötmillió európai el- helyezéséről kell gondoskodni, ami a mai idők leg- nehezebb feladatai közé tartozik.

Melbourne. — Az ausztráliai kormány 115 ezer németországi zsidó menekült bevándorlását engedé- lyezte a legközelebbi három évre. A Zsidó Távirati Iroda újabb jelentése szerint az ausztráliai kormány- körök hozzájárultak ahhoz, hogy a 15 ezres kvóta legnagyobb részét a legközelebbi 12 hónapon belül használják ki. McEwen belügyminiszter közölte a hely- li menekültügyi szervezettel, hogy a kormány hajlandó anyagilag hozzájárulni a menekültek elhe- lyezésének finanszírozásához.

Jeruzsálem. — Az északpalesztinai Mausura köz- ségben tegnap egy házfedélről lelőttek egy angol katonát, akit a lövés homlokán talált. Erre a karha- talom drótsóvénnyel vette körül a falut, házkutatást tartott, 17 arabot, akiknél fegyvert találtak, anyon- lótt és azután a lakosságot a gyűrűből kibocsátva, az egész községet leégett. Nablusban hasonló me- rénylet történt, miért is megtorlásul ötven házat gyujtottak fel és 5000 font bírságot róttak ki a la- kosságra. Nazareth közelében fegyveres összetűzésre került a sor a terror csapatok és a brit karhatalom között. Ennek folyamán 42 arabot lelőttek és 102-öt megsebesítettek.

Amsterdam. — Az elmúlt vasárnap egész Hol- landiában nagy gyűjtőakció volt az egész lakosság részvételével a zsidó menekültek javára. A gyűjtő- akció maga a kormány kezdeményezte. Az akció előestéjén dr. Colijn miniszterelnök rádiószerzőtöt in- tétett Hollandia népéhez, amelyet felhívott, hogy minden erejével járuljon hozzá a menekültek meg- mentésének művéhez. Rámutatott arra, hogy a Hol- landiába újabb bevándorolt menekültek száma meghaladja a négyezret. Ezen emberek számára ot- honot és ellátást kell biztosítani — mondotta a miniszterelnök. Ha a holland nép körében is van nyomorúság, a menekültek nyomora annál sokkal nagyobb. Kétféle holland forintra van szükség ah- hoz, hogy a menekültek egyévi ellátásáról gondos- kodjunk.

Nahum Goldman ötéves kolonizációs terve

Weizman érdekes tárgyalásai a török kormánnyal

Leon Blum szenzációs beszéde a zsidó menekültek érdekében

Ankara. Dr Chaim Weizman, a cionista világszervezet elnöke a török fővárosba ér- kezett. Weizman fontos politikai tárgyaláso- kat folytatott a kormány tagjaival, a meg- beszélésről azonban semmiféle hírváltást ki- Minden valószínűség szerint a londoni zsidó—angol—arab kerekasztal konferenciá- val kapcsolatos a tárgyalás, amelynek kiha- tása lehet a palesztinai jövő szempontjából.

NAHUM GOLDMAN ÖTÉVES TERVE.

Dr Nahum Goldman, a Jewish Agency genfi főmegbízottja és a zsidó világkongressz- sus vezérlőbizottságának elnöke, aki jelen- leg Amerikában tartózkodik, ötéves koloni- zációs tervet készített a menekülni kénysze- rülő zsidóság számára. Goldman dr 400.000 németországi zsidónak fokozatos kivándor- lását irányozza elő, akik 1939 január 1-én elvesztik minden munkalehetőségüket Né- metországban a Göring-törvény következté- ben. A terv szerint öt év alatt történne meg ez a nagy kivándorlás, még pedig úgy, hogy az Egyesült-Államok évente 25.000, Palesztina öt év alatt 100.000, (ebből 50 ezer azonnal) Anglia gyarmatai és a latin Ame- rika pedig 100—100.000 zsidó menekültet fogadnak be ugyancsak öt év alatt. A terv jelentőségét fokozza az a tény, hogy Goldman készítette azt, aki az utóbbi hónapokban ál- landó összeköttetésben állott a nagyhatal- mak államférfiaival és fontos tárgyalásokat folytatott Washingtonban is.

LEON BLUM ÉRDEKES BESZÉDE.

Lapunk más helyén megemlékezünk ar- ról, hogy Leon Blum az antiszemitizmus el- leni liga ülésén érdekes beszédet tartott. Újabb részleteket is közölnek erről a gyű- lésről. Az elnöki asztalnál Langrange volt miniszter, Monenville volt államtitkár, Vio- lette és Suzanne Lacora volt miniszterek, Leon Jouhaux, a munkásföderáció főtitkára ültek. Leon Blum többek között a követke- zőket mondotta:

— A zsidókérdés dráma alakulását nem ignorálhatja egyetlen szabad szellem sem. Zsidó vagyok és sohasem féltem meg- mondani, hogy zsidó vagyok. 1500 esztendő óta nem élt ilyen időköt az emberiség. A humanista filozófia csődöt mondott. Azt hit- tük, hogy az emberi haladás útján bizonyos utat megtettünk és újabb etapja jön az em- beri haladásnak. Ezek a szép elvek romba- döltek. A civilizáció visszahanyatlott. Az emberiség egyrésze visszakanyarodik azon korszakok felé, amelyeket legyőztünk már és elfelejtettünk.

Leon Blum ezután az üldözött zsidók sorsáról beszélt és kemény szavakban jelen- tette ki, hogy a francia zsidók nem nézhetik közömbösen testvéreik sorsát. Be kell en- gedni ideiglenesen a menekülteket, akik to- vább fognak vándorolni. Ha az Önök háza- valóban teltek, mégis nyissák ki, ha szeren- csétlen zsidók dörömbölnék a kapun. Végül Palesztináról beszélt és ama reményének adott kifejezést, hogy az arab és zsidó nép végső fokon megérti majd egymást és meg- egyeznek.

A gyűlés jelképesen diszelnökökké vá- lasztotta Rooseweltet, Benest, Heriot-t és Niemöller lelkészét. A Leon Blum beszédét a rádió is közvetítette és a newyorki Astor- szállodában összegyűlt amerikai előkelősé- gek is végighallgatták Blum párisi beszédét.

HALÁTLANSÁG.

A nemzetiszocialista csoportvezető rá akar bírni egy polgárt, hogy belépjen a náci pártba.

— Uram, ha nem lép be a pártba, nem leszek munkás.
— Nem vagyok munkás.
— Nem léphet be egyetlen hivatalba sem.
— Nem vagyok hivatalnok.
— Hát voltaképpen mi a foglalkozása?
— Koplalomművész vagyok egy vándorcirkuszban.
— No látja, a nemzetiszocializmusnak köszönhetik egész egzisztenciáját és olyan halátlan, hogy még be sem akar lépni a pártba?...

MIÉRT HARAGSZANAK AZ ANGOLOK A ZSIDÓKRA?

Jomkippurkor egy zsidó ifjú megfújta a jeruzsálemi Siralomfalnál a sófári és a bíróság ezért 4 hónap fogságra ítélte. Az angolok azért haragszanak úgy a zsidókra, mert ezen „nella” imában tulhangosok kiáltják: „Ptach lánú seár, azaz: nyisd ki nekünk kapukat...”

MAI ÜZLET.

— Hogy megy az üzlet?
— Olyan rosszul, hogy már azok sem vásárol- nak, akik nem fizetnek.

URALKODNI TUD MAGAN

Egy eldugott faluban lakó kis szatócs kelte- metlen borküldéseket kapott és kénytelen volt el- menni az orvoshoz. Annak rendje és módja szerint leveleközött is a doktor elé állt.

A doktor legelőször is azt konstataulta, hogy a páciens már időtlen idők óta nem fürdött. Szeli- den szólt:

— Mondja csak kedvesem, nem érzi maga né- ha-néha annak szükségét, hogy fürödni kellene?
— Érzem én sokszor — mondja a páciens — de én olyan ember vagyok doktor ur, aki tud uralkodni magán.

SOK BESZÉD HELYETT...

Látogatott közgyűlést tartott az egyik nagy hit- község, amelyen nagyon szép szónoklatok hangzo- tak el.

Mikor a képviselőtestületi tagok kitűntek a hit- községi tanácssteremből, egy öreg orthodox zsidó főlt arra, aki megkérdezte az egyik vezetőtől:

— Mi volt itt kérem?
— Ülés volt és sok szép beszédet mondtak a zsi- dóság érdekében.

— Ülés és sok beszéd? Ich wer ihnen darauf was erzählen.

— Na halljuk, öreg.
És az öreg a következő történetet mesélte el:

Napoleon az orosz hadjáratok során ép Tisebov- kor ért Varsóba, bement a zsidó templomba és látta, hogy a zsidók a földön ülnek és imádkoznak.

— Mit csináltak ti itt? — kérdezte Napoleon.
— Jeruzsálemet akarjuk visszahódítani, — mon- dották a zsidók.

Napoleon félrehuzta a száját és így szólt:
— Az nem fog menni, barátaim. Ülve még sen- kiséim hódított vissza semmit.
Az öreg orthodox elhallgatott, aztán keserűen hozzátette:

— De szép beszédekkel se, mein lieber Herr.

MÁZOLÓK EGYMÁSKÖZT.

A newyorki mázolóok százezer dollárt gyűjtöttek a német menekültek számára, hogy jóvátégyék azt, amit kollégájuk a zsidók ellen vétett.

FÖLDREFORM 1938-BAN.

Egyik vidéki szélsőséges gyűlésen a szónok la- galmas beszédben földet ígér az egybegyűlt atya- fiaknak. Beszéd közben a hátulsó sorokból megszól- tal egy józsu hang:

— Oszteg én is kapok földet?
— Kend is kap, — mondja a szónok.
— Hát osztég mibül?
— A Rosenzweig földjéből.

A szónok az emelvényen tovább osztogatja a földet, mire az előbbi hang megint megszólal:

— Oszteg a fiam is kap földet?
— A fia is kap, — mondja a szónok.
— Hát osztég mibül?
— A Rosenzweig földjéből.

— De hiszen az ur azt már előbb nekem adta. A szónok egy pillanatra zavarba jön, de aztán kivágja magát:

— Legyen nyugodt kend, mire a fia felnő, a Ro- senzweignek megint lesz földje. (Vajjon?)

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA